

קונטרס זכר למקדש

יבאר מצות הקהל אתת ממצות התורה שנצטוונו ע"י מרעה.

חובר מאת פלא"י והובא לביה"ד ע"י בית מסחר הספרים
של הר"ר שמשון ובנו הר"ר יצחק סובאלסקי
בוארשא רחוב נאלעזקי № 15

המחיר כלו קדש למען היושבים לפני ה' בארצנו הקדושה

ווארשא

בדפוס ר' חיים קעלמער נ"י ברחוב נאחואליפיע בחצר שלו נומר 11

שנת תרמ"ט לפ"ק

СЕРІЯ

ЗЕЙХЕРЪ ЛЕМИКДОШЪ

т. е. ЗАМѢТКИ О ХРАМѢ

Сочиненіе Равв. Пелой.

ВЪ ПИШАВА.

Типо-Литографія Х. Кемстера, Новолібіє № 11.

1889.

Дозволено Цензурою
Варшава, 21 Августа 1889 г.

דבר אל הקוראים מאת המחבר

המחבר הספר הזה שאינו רוצה לגלות את שמו הוא אחד מגדולי הגאונים המפורסמים שבזמננו. הספר הזה המכונה אחת מסעות התורה שזמנה קבועה במועד שנת השמיטה הוא דבר בעתו. והנה ברצת הגאון המחבר שלישי'א היתה להקדיש את מחיר כל החבורה הקרן והפירות לקופת ר"ם בעה"נ, אולם יען כי מצות הקהל תלויה בשמטה ויודע אנכי את צרות לבבם ומחמורם הנורא של אחינו השוכנים בשביעות, המיתי את לב המחבר ויחיה שמתצית ההכנסה מן הספר תהיה קרש בעד אחינו האמללים האלה, וע"ז הודיעני המחבר וז"ל; ברצתי היה שיהיה מחציתו בעד אחינו שומרי השביעות דעירנו ת"ז אך לא אחפץ להקנים וכו' וגם לכל יעמדו על המחבר וכו' הרוצה בשלוח והשקט וכו' ובתבונתו אכפח וכו'. והנה אנכי היודע ועד כי דבת שוא היא על חובבי ציון, וחלילה לחובבי ציון האמיתיים להתנגד להתחלוקה שממנה גוונים ומתפרנסים לעת עתה אם בלחם צד ומים לחץ אלפי משפחות, וגם הם לא יאמרו לסחום פעם אחת את הבאר ההיא אשר ממנה ישקו אלפי עניים להשחית פעם אחת עץ לחם, כן גם יודע אנכי כי לב הרבנים המתיירים את העבודה בשמטה מיצר ודואג לאחינו אלה שבין כך וכך הם רעבים ללחם ר"ל, ועיניו הרואות כי גם הגאון הרש"מ יחי' ראש המתיירים גם הוא נתן הסכמתו על הספר הזה שחציו קרש—כן אמרתי לו—להשוכתים בשביעות.

ונבקש מאת אלה הנכבדים והנדיבים שבעמנו אשר את מחיר החבורה ויאלו לשלוח אלינו בכסף או בפאסט מארקין. וא"י'ה גרפים חשבון ברור ונפרוט את שמות קוני הספר ביצורף הממיר אשר נתן כ"א בהכנסת הגדולה ח"א ישר יצא לאור א"י'ה בקרוב.

ווארשא שלהי אלול תרמ"ט

יצחק בהרב ר' שמשון סובאלסקי ז"ל

דפוס

Книгопродавецъ И. С. Суваляскому г. Варшавѣ у Належки 15.
Hebr. Buchhandl. I. S. Suwalski in Warschau Nalewki 15.

בהיותי כעת זווארשא הביא לפני המדפיס קונטרס אחד המבאר ומקבץ כל פרטי חלוקי הדינים שבמלות הקסל. והגם כי לא נתן לי הזמן פנאי לעיין בו בכל פרטי הספיקות עכ"ל כי מלאכה רבה עשה הרב המבאר לאסוף כל הספרות שבספרי רבותינו בזה, וכן חידש מעלמו הערות והקירות בזה. ובדלתי ראויים הדברים להיות נדפסים ונפרט כי הוא כעת כדבר בעתו. דברי הכותב לכבוד כוגי חושיה כ"ח מנ"א תרמ"ט לפ"ק ווארשא.

נאום יוסף דובער הלוי

כאשר הביא לפני הרב כהרף חכם השלם מו"ה יצחק סובאלסקי נ"י החוברת הקטנה הזאת לעיין בה, וחוכמה הוא לעזור את זכרון ירושלים בלב אחינו, וסדר קריאת החורה במקדש בשמיני במוצאי שביעית, ואם כי לא הספיק לי הפנאי לעיין בכולה אבל ידעתי את המבאר אשר העלים שמו וסווא אחד מגדולי זמנינו, ע"כ הכני מסכים בכל לבדי על הדפסת החיבור הנ"ל הנקרא ובר למקדש, וכאשר ילא מבית הדפוס אשים עליו עיני בעיון אי"ה. באעה"ח יוס' ה' כ"ה מנ"א תרמ"ט פה ווארשא :

נאום שמואל בהרב טוהרי מאהליווער

הן כל יקר ראתה עיני בהספר ובר למקדש מעט סכמות ורב האיות אשר מבאר יסודו על זכרון מלות הקסל, ושמחתי מאוד כי נמצא גואל למצור זו, ואפדיון נמטיה להרב ה' המבאר שליט"ה, המקום יהיה בעזרו, אשר קבע לה מסכת ועשה לה לילים ופרחים לעטרה בעטרת חכמים הערות והארות מחכימות לענג לב ונפש, ומלבד אשר ראיוהו מעשיו מוכיחים על מחשבתו שלשם שמים הוא מחכוין במבט עתיק שכיסה את שמו וחפץ הוא בעילוב שמו, עוד יתרה עשה בהקדישו את מחברתו ליושבים לפני ה' בהר הקודש יהיה קדש כהרה ואחנגה, ולזאת הכני ליודעי ומכירי להכיר יקרת הספר הזה אשר עברתי ע"פ כולו ומלאתי בו דברים נחמדים וישרים למוצאי דעת [ובעיותי העירותי מעט לפי מסת עותתי בישיבי בארץ הננו בימים האלו] ולומר חמרא למריה ופיצוחא לשקיה ה"כ ידידי ואוהבי השלם במו"מ הדרי"צ סובאלסקי. הי"ו אשר הרב המבאר הי"ו נתן הספר על ידו להדפיסו כיון, ומקרב לב אברכה יהי ה' עמו, חפץ שמים בידו יללח, ומשכ ידיו יכון סלח, ועל המסייעים ומחזיקים תנא ברכת טוב. כברכת הכו"ח ביום שבוכל בו כי טוב, א' דר"ח אלול שנת כפרי מעליהם יאכלו כי טוב, ג' לסדר לך לך תרדף למען חחי, המלכה ליטעה ולנחמה.

אלי' דוד ראבינאחין תאומים באמור' הנאון מו"ה בנימין וצללה"ה ספאניוועו, כעת במרחץ דובבעלן (דעל כיף ימא).

ה' לי בעזורי.

הערות מהרב הגאון ספאניוועו הי"ו.

במש"כ בפתיחה בדבר שטיקרו מדבקן ל"א בו כעין דא' סיקון, נראה מזה להא שפשוטו האחרונים הם חלילה פוסלת טבילה בע"ק לחפלה מסא דיומא ל"א א', דאר"י בטבילה הנכנס למזרח דכל דת"ר כעד"ת, דאין ראיח משם שווא סיקר?

עיקרו דא' לכל הטמאים כשיכנסו לעזרה משא"כ לטבול לחפלה שיקרו דרכן ועי' בטורות י"ב א' דאמרי' בעמשרות כל דח"ר כעד"ת ע"ש כר"י ותוספות, וביבמות ב' א' לא ס"ל לרב כלל רק סברא, ואפשר דבכה"ג י"ל כהא דפ"ג דידים דאין דנין דים מד"ם ולא מד"ת, דהא רב גופיה ס"ל בכתובות פ"ד א' חכמים ע"ה לדבריהם כשל תורה, ואש"ק סג"ל שבת י"ג ב' דלרב קאי שם [ועיין תוספות עירובין פ"א שבלא זה א"ש] ואכמ"ל יותר :

בפ"א האריך באין מלך בישראל על מי החובה, ע' חפ"ש שכתב בפשיטות דהא דחכמים חקנו שהמלך יקרא מפני כבוד התורה ולא זכר שר ד' התוי"ט דאסיק לה אקרא דיהושע שח"ל מ"ר תקרא את הסה"ז, וע' בספר מנחה בלולה פ' וילך שכתבדומי דבריו מחלומים עם הס' יראים וסמ"ג ע"ש :

שם, לא העיר הרב המחבר שיח' מד' התוספות פסחים ג' ב', דיושבי חו"ל פטורים מראיה וא"כ גם מהקהל פטורים לפ"ד סמ"ג ששלל מכלל זה רק

נשים טף וערל, ודבריו נודקים מהא דגמרינן רחיה רחיה מהקהל כהניגה ג' א' ד'

אלא שנוף ד' הסוס' לא נמלא מקור לזה וע' מל"מ וול"ח, ובס' הפלאה שלהי

כתובות, ואחמ"ר כג' ז"ל העיר מדברי רש"י בסנהדרין י"א א' ד"ה ומפני נליות ישראל :

רא"י בעניותי ה"ל רחיה דחייבים מהא דס"ל לר"ע בסנהדרין פ"ט א', דאין ממחין

לזקן ממלא עד הרגל מדכל ישראל ישמעו ויראו, ולר"י כותבים ושלוחים

דכ"ט מדלא כ' יראו ויראו, ות"ל דיושבי ח"ל בע"כ ז"ל כדברי ר"י וא"כ למח חלק

ר"ע מדא' וז"ל דבאמת ח"ל להודיע לכולם מדחברך חברא ח"ל וחד"ח חברא ח"ל,

וכב"ב ל"ט דז"א דא"כ גם בפחות סגי וככתובות ז' ב', דבועו לקח עשרה אנשים

לפרסומי מילתא דמואב וז"מ, וביבמות ק"א ב' דעבד עובדא חלינא בחמשה לפ"מ

ובסריקין ט"ו ב' מלתא דמהאמרה באפי חלתא ל"ב משום ל"ב, וע' בב"ב שם [ולל"ה

בין הנושאים ויחייב בזה דלא תקשה על האו"ז דס"ל דלריך ב"ד זל ג' לסידור הגט

מהא דכתובות כ"ג א' דעבידי חיבשי דמגרשי בלגנא והרי ב"ג ח"ל קלא ואכמ"ל] ח"ו

נזה"כ לדעת ר"ע שדרך לקיים וכל ישראל ישמעו ויראו כפ"א לא בזמנים מחולקים,

ול"י דמ"מ יודע להם מדבאים לקיים מצות שמחה ברגל דז"א דא"כ גם ריב"ב ה"ל

לעלות לירושלים למטן מצות שמחה ח"ו דגם משמחה פטורים יושבי ח"ל, וק"ו הדברים

מדפטיורי מפסח לשי' הסוס' ואפשר דחוס' רק לריב"ב הוא דכ"כ ואכ"כ דלא קי"ל הכי,

וא"כ הדק"ל וא"ל דבע"כ ל"ד כל ישראל מהא דנשים פטורות מראיה וא"כ הרי גם הם

בכלל וכל ישראל, אלא לדברי הכ"מ פ"ג מממרים רק בז"מ פליג ר"ע, וא"כ ח"ש

דבז"מ ל"ש נשים כלל. אולם דבריו תמוהים דבהוספתא דסנהדרין מבואר להדיא

דבכולכו פליג [ועי' ספרי פ' ראה שנראה שם חסור בדפוס וכמ"ס בסק"א בס"ד],

אבל י"ל דמשום הא לא חיריא שיל' ר"ע לשיטתו דס"ל דנשים חייבות בלמח

בראיה מהא דמציעא ליה לר"ז בריה ו' ב' אס נשים חייבות בב"ת מדפטורה מראיה,

ומאני לר"ע בספרי ר"פ מטות דדרש מדכ' ואשכחנשים עוברות בכל האחר כאלשים

וא"כ כפ"כ דס"ל דחייבות בראיה, ובע"כ דיושבי ח"ל נמי חייבים וא"ש :

אך במק"א כחבתי בס"ד דר"ע יפרש לא יחל דברו היינו לא יאחר כמ"ס הרשב"ם

ז"ל, וע"כ לא מייחי הגמרא לפשום מזה האיבעיא דלדין ס"ל לא יחל לא יחלל

כדברים פ' ב' והיינו רבוחא דברייחא שם ע"ש ברין, וא"כ י"ל דגם ר"ע ס"ל דנשים

פטורות מראיה ומ"מ לענין ב"ה ריבס הכתוב משא"כ לדין ודוחק, עוד ה"ג דס"ל

לר"ע כדעת הירושלמי דבראיה פנים גם כ"ה, וא"כ ע"ז שפיר קאי ובאת שמע והבאחם

הערות מהרב הגאון מפאנוועז הי"ו

מראהו כר"ע אחיה דערל כטמא משוי ליה, ושם מצואר דקרא דוב"ש וס"ש בקרבן ראי' מדבר וא"כ אהל"כ, ואפשר דכוונת ר"ז הוא עפ"ד הירושלמי ריש חגיגה דמצעיל בלחם מקום רואים פנים אם בעזרה או בבהר הבית ופשיט ליה מדטמא פטור מכלל דבעזרה ע"ש, וז"ש שפטורות מראהו וא"כ ל"ש בנשים דאשה בעזרה מנין או בבהר הבית ומשום דחייבות בשמחה וברי יכולים לאכול גם ככל העיר אלא דבהר הבית לפני ה' מקרי ע' ר"ה כ"ז א' ובט"א שם, ולפ"ז י"ל דר"ע ס"ל דר"פ גם בטה"כ סני א"כ גם נשים חייבות אף לפטורות מראהו, וא"כ דברי חוספות נכונים, ורק מהא דחגיגה שם למ"כ :

ובחידושי הקשיתי על אב"י במ"ק י"ד ב' דפריך ליה לר"ז איך דנין ד"ג במועד וברי אר"ע שאסור לטעום כל אותו היום ומצטלים משי"ט וחקשה ליה לר"ע מדר"ע בעלמו שז"מ ממיתין אותו ברנל דוקא, ולכן דחיי ש"ל דברנל דקאמר היינו בערב ברנל וכסה דחייב לטבול א"ע ברנל של רש"י בביא"ר י"ז ב' דבעט"ר קאמר, וא"כ אז אכתי לא היו כל ישראל, א"ז דרוב ישראל נמי כל קרי ליה וא"ש, ומיהו ככה בפ' הקהל דכ' בבא כל ישראל הרי כ' בתריה בנשים וסוף, י"ל דש"ה דגלי קרא משא"כ בשאר דוכתי רובו ככולו, ואפשר דמדמרבס אח"כ לכל י"ל דסבא לא מדרש כל ישראל שיהיה כולו ישראל למעוטי ח"ע וחב"ה, כמש"כ הרב המחבר שליט"א דאטרין לגופיה כפשוטו :

בפ"ב ב' צנוף הקריאה שינוי נוסחאות בזה, עיין במשנה שבירושלמי הני' עשר חשור וכתל"ע צו"ק עד שגומר א"כ כלשון היראים וסמ"ג, ומש"כ החו"ט שהרע"ב מפרש שלא כרש"י תמוהים דבריו :

ע"י רש"י מש"כ שקוראים פ' המעשרות מפני שהוא שנת חסיף, ותמה סג"ן ז"ל בהגותיו דהא בשביעית לובא כלל תרומה, וכבר קדמו בחו"ט וכתבא טעם הירושלמי ש"י שילאו משביעית לשמינית שלא לשכות תורת המעשרות, ולפ"ז י"ל דבשביעית השביעי שהיה שנת היוכל ל"ש פעם זה, וי"ל שלא היה קורא אז בלחם פ' המעשרות, ואפשר שלא היה כלל אז מלות הקהל מדתן בשמיני במולאי שביעית אלמא תרתי בעינן דשנת היוכל לאו שמינית מיקריא, אלא דלר"י בערכין י"ב ב', דשנת היוכל עולה לבו"כ, שפיר י"ל דגם בשמינית האחרונה נסגו, משא"כ לחכמים וא"ש בזה דקדוק החו"ט למה הנן כלל בשמיני כיון דלא סני ל' בלא במולאי שביעית ד"ל משנתנו כחכמים דר"י מדינא קמ"ל, אך ז"ע דבסורב כ' במועד שנת השמיטה ולא נזכר שמינית כלל, וע' ג"כ חוספות ר"ה ט' א' דסמ"ש דשם כר"י [ועמ"כ המכרש"א ע"ד החוס' ד"ה מלוא ז"ל משנתנו כר"י דסנהדרין פ"ב, אלא שדבריו א"מ ואכ"מ] ודקדוקו של החו"ט י"ל כמ"ש המחבר שאלו סמנו רבינו הקדוש ברמז דגם ב"ט האחרון יכולים להשלים מלות הקהל, וע' בקול ברמז מ"ש עפ"ד רש"י בפכ"ה ע"ש :

שם אע"פ שיש שם לענין לועזות, פשוט ששייך לכלכה ו' שלאחריה עיין שם אף שחזו"ט מ"ח העתיק כהנדרס :

בפ"ד בלחם מקום הים, ע' בחוספתא דלראב"י קרא בבהר הבית ומייתי קרא דעזרא, ובגמ' מייתי לה לקריאת כה"ג :

בפ"ה ודרשות מדרשות זה וגו' עד סוף, ע' בחסדי דוד שנדרס מחדש פי' בל"א ופעוטור בכורים פי' דקאי ע"ד משוח מלחמה :
ע"כ ההערת

ראשית דבר

הקונמרס הזה אשר אני משלחו ע"פ תכל למען זכרון מצוה אחת מרמ"ח מ"ע שצטוינו בתוה"ק, חברתי בהחפזה לחפזון העת שכבר הוא בחורש

הי"ב לשנתנו תרמ"ט המעוברת, ואני יושב כאחד מקומות הרפואה שותה מי מעין הקשים למעיין, ובארץ הנגב אשר מעט מסכתות הבבלי בידי, וספר החינוך ועוד מעט מהראשונים ז"ל, לבר אשר העתקתי בביתי לשונות הר"ם ורמב"ן וס"י וסמ"נ :

והנני מלא תקוה בעזר השי"ת ותוה"ק שאנצל משגיאות כי אין כוונתי ח"ו בשביל ממון או כבוד, ולזאת אינני מגלה שמי, ואיני מרשה לזולתי לנלות

שמי, ויודע אני בעצמי שאינני כדאי לחדש דבר להלכה, ורק בשביל דרוש וקבל

שכר, נמצאתי למצוה זו, ומסיבותי רבותי חכמי וגאוני הדור היו, אמינא בה

מוכא בעזה"י, כדיל ראבהתא רבנן קדישי נ"ג זי"ע, שלא תמוש התורה מפי וספי

ורעי וזרע ורעי עד העולם, ות"ל יש אתי הרבה פלפולים ומילי ראגדתא בענין זה,

אולם מוכרח אנכי לקצר כי קצרה העת, גם אחות על רבוי ההוצאות, וה' יוכנו

לשמימות הבעל"ט, וכימינו יראו על ההרים רגלי המבשר אליהו כי בן דוד יבוא במהרה,

כתפלת עני וכואב אדם דל רש ונקלה מצפה לישועה ונחמה בתוך עמו ישראל :

מחיר התוכרת ייטיב המקבלה לשלוח להמול הרב ר' יצחק מובאלסקי נ"י, ולאחינו ששכנו בשביעית באה"ק תבכ"א, מוקטר ומוגש ליושבים לפני ה' לתורתו ולעבודתו ית"ש.

שלהי בחורש מנחם אב תרמ"ט.

שנינו

בסוכה מ"א ח' משחרב ביהמ"ק
החקין ריב"ז שיהא לולב ניטל
במקדש כל ז' זכר למקדש ושיהא יום הנק'
כולו חסור, ואמרו בגמ' ומנלן דעבדינן
זכר למקדש א"ר יוחנן דא"ק כי אטלה ארוכה
לך וממכווידך ארפאך נאס ח' כי נדחה
קראו לך ציון היא דורש אין להמכלל דבטי
דרישה, וע"ש בחי' חתם סופר ז"ל מש"כ
דבר נחמד שז"כ וממכווידך ארפאך שבזכות
הדרישה לציון תהא לנו רפואה למכוותינו
וע"כ תיקן ב' הדברים ביחד ע"ש :

ועיין בספרי פ' עקב בפ' ואבדחם, ושמתם
את דברי אלה על לבבכם היו מלויים
במלות שבשפתם חוזרים לא יהיו לכם חדשים
כו' הוא שירמיהו חומר הליכי לך ליונים
אלו המלות שישראל מלויים בהם
שימי לך תמרורים זה חורבן ביהמ"ק,
שימי לך למסלה דרך הלכת אל הקב"ה
באזה דרכים הלכתם ועשו תשובה מיד
אתם חוזרים לעריכם שנא' שובי אל עריך
אלה וכו', והכוונה לשוב לקיים מלות
המעשיות שעצום ביטנם על אדמתם מרוב
כל ובזכות המלות תהא לשוב לארצנו, וז"ש
שימי לך תמרורים שנים ללבונו לעשות
זכרון לבית תפארתנו וקדשנו ובזכות אותה
דרישה שנדרוש לציון ולמקדשה נזכר לקיימם
באמת. ובאיבה רבתי ספ"א דרש רשב"י
קראתי למאהבי המה רמוני אלו נביאי
האמה שהיו מאהבים אותי להקב"ה המה
רמוני שהיו תרמין בי ואמרו לי הפרישו
תרומות ומעשרות וכי יש תרומה בבבל אלא
בבבל לאהבני להקב"ה הוא שירמי' אמר
הליכי לך ליונים הליכים במלות שהיו ישראל
מלויים בהם וכו'. [ובפרש"י עה"ת פ'
ושמתם ב' הניחו תפלגן עשו מזוזות ותמוס
וע"ש בד' הרמב"ן ז"ל, אבל האמת יו"ד
מה שראיתי בשם מרן הגר"א מוילנא ז"ל
ש"ל הפרישו תרומות עשרו מעשרות,
[ומר"ת ה"ת ע"מ טעו המעתיקים] ודבר
אמת היה בפי קדשו וכדברי המ"ר שם].
וע"ז סמכו רבותינו לעשות זכר למקדש גם
במרור בזכ"ז וגם לכרוך מלח ומרור ביחד

כדעת הלל בפסחים קט"ו וכמנהגנו, ועוד
כמה ענינים :

ומעתה שאלה גדולה יש לנו לשאול מדוע
תגרע מלות הקהל החביב' והקדוש'
שלא נעשה להם שם ושארית אללנו חמיד,
מה שהיה נוכח בזמן המקדש אחת לשבע
שנים, ומי גרע זאת מלולב וכיוצא בו :
חשבתי למשפט לחמר דמלות הקהל גם
בבית שני לא היה מן הסורס
משני טעמים, (א) שהחורה חלתה
המלות בזמן השמטות כמש"כ בשנת
השמטה, וכל שאין השמטות נוכחות גם
מלות הקהל איננה נוכחת, (ב) דכ' בבא כל
ישראל לראות, א"כ י"ל דבעינן שיהיו כל
ישראל [וכבר כתבנו במק"א בס"ד ליישב
בזה בשם אלאמ"ר הגז"ל ק' המפ' על
בני בחירה שכתפקו אם פסח דו"ש ולא
פשטו מפסח מדבר וגלגל, משום שי"ל
דא"ד שנת עד שיהיו כל ישראל ביחד
עפ"ד הכו"ס יומא כ"א ח' והדברים ארוכים
אחנו, רק שכבר מלאנו שקדמוכו חכמי
זמנינו ולכן עת לקצר], ושיהיה אחד הם
דגם מה שלא מנו שמיטין בימי בית שני
הוא מפני של"ה כל ישראל ביחד אלא שי"ל
דהבא הקפיד' חורה בפירוש בבוא כל ישראל
אם גם נא' כהסוברי' שמו שמיטין גם בב"ש
עיין חוס' גיטין ל"ו ח' א', ובכ"מ, וכנודע
מחלוקת רבותינו הראשונים בזה. ובספר
המאירי למגילה ה' ח', כ' קריאת המלך
בפ' הקהל שהוזכר במשנה לא היה עד
שמו שמיטין לאחר ז' שבב"ש וז' שחלקו
שהרי נאמר בה שנת השמטה ע"ש, הרי
כדברינו ס"ל שחליו בזמן השמיטין, וא"כ י"ל
דבב"ש לא היה עיקר מלות הקהל רק
מד"ס, ולפ"ז י"ל לפמ"ד בסוכה מ"ד ח'
לולב דלוריתא עבדינן לה זכר למקדש
ערבה דרבנן ל"ע ליה זכר למקדש, א"כ
א"ש לדברינו דהקלל בזמן הבית השני' היה
רק מדרבנן לכן ל"ע לה זכר למקדש כמו
בלולב שגם בב"ש היה מה"ס. אמנם לפ"מ
דמסיק שם דמס שי"ל עיקר מה"ס מהא
עבדינן ליה זל"מ א"כ י"ל דגם מה שהיה

זוה כל דת'ר כעד'ת וא"כ תשובת רבא היא
ממין הטענ' של רב'חן, כנ"ל לחומר הטענא .
תבנא לדיננא, שלפ"ז ראו' הוא לנו לעשות
זכר למקדש למאות הקהל שכיחס לה עיקר

להקטל חיוב מה"ת בזמן הבית הראשון נ"כ
י"ל עיקר מה"ת מקרי ולא דוקא מה ש"ל
ענה מקלה עיקר מה"ת א"כ שאלחנו
חזרה למקומה :

זכורני שהל"ח בפסחים ל"ה ב' כתב
לר'אב"י דס"ל מלכ זוכ"ז דרבנן
לא חייש למכ"ב משום דל"א בככ"ג כל
דת'ר כעין דאורייתא חיקון, אולם חלמוד
פרוך מבואר להדיא דכ"ג נמי מיקרי
י"ל עיקר מה"ת שם קפ"ו ב' דאמר שם
בפירוש לר'אב"י דמלכ זוכ"ז דרבנן נמי
כל דת'ר כעין דאורייתא חקון ואין סומא
מוציא י"ח פקח באגדה ע"ש :

ובזה מבואר אאלנו פשט ד' כגמרא שם
ל"ט ב' , דבעי רב"ח מכו שיאל י"ח
במרור של מע"ש בירושלים, מי אמרינן
במרור דרבנן נפיק א"ד כל דת'ר כעד'ת ,
וכשיב רבא מסתברא מלכ ומרור , ותמה
הש"א (סי' ק') דאיינה ממין הסענה ע"ש .
ולעניותינו א"ש ספיקת רב"ח הוא בסכנת
הלל"ח אם מה שאינו נוכח זוכ"ז חקון רבנן
כעין דאורייתא , והוא עפמ"ש בניסין ס"ד
ב' אר"ח אשתיק וורדאן מאי הול"ל כל
דת'ר כעד'ת ואידך כי אמרי' כל כו' במילתא
דאית לה עיקר מה"ת אבל במילתא דל"ל
עיקר מה"ת לא [ועי' חוספות ב"ב מ"מ א'
שכ"כ בפשיטות] , א"כ שפיר מסתפק רב"ח
אם במרור זוכ"ז ת"ר כעין דאורייתא דכיון
דזוכ"ז אינו נוכח לס"ר כד"א או דמכיון
שבזמן הבית נכח מה"ת עיקרו דאורי'י
מקרי , וסב"ל דמ"מ לא דמי מלכ זוכ"ז
לר'אב"י להך דערבך בסוכה , דשם אין לו
שום עיקר מה"ת שלא חזר כלל בסורה
וע"כ גם בערובי חלרות ס"ל לר"ח וורדאן
ללא ת"ר כעין דאורייתא אבל במלכ נכי
דע"פ הסיקא ס"ל לר'אב"י דזוכ"ז דרבנן ,
אבל מ"מ פשוטו של דבר משמע דגם זוכ"ז
דאורייתא מדכ' בערב חאכלו מלוח , ע"כ
עיקרו דלוי' מקרי , וזהו כוונת רבא שח'
מסתברא מלכ ומרור שהוקשו יחד וכו"ל
כמו מפורש להדיא דגם (זוכ"ז נוכח , ורק)
במרור שייך מע"ש , א"כ מסתברא דשייך

במקום מקדשנו עפרתנו ותפארתנו ,
ואולי מזה נפשוט כדעת רבוסינו ז"ל שעל
מלך ישראל לבד הוא החובה לקיים מצות
הקהל , וכל שאין לנו מלך בישראל נתבטלה
המצוה ואין מצוה זו דומה לשאר מצות
שאנו עושים להם זכרון מאחר שח"א להיות
לנו מלך עד בא משיח לדקנו המקווה לנו
מאז , וכאשר השבט השביעיניו הסי"ח שלש
שבועות חמדות אס תעירו ואס סעוררו
מד שתחפץ ואס לאו אני מחיר בשרכס כו'
כמ"ש בכתובות קי"ב א' וא"כ יפה עשו
רבוסינו ז"ל שלא הסעוררו לזה :

אך הגאונים האחרוני' ז"ל החליטו בפשיטות
דכל גדול שבישראל עליו המלוה וכמ"ש
בס' תפארת ישראל על משני' ספ"ז דסוטה
ובספר מנחת חינוך , א"כ פסוק תעורר
שאלחנו למקומה :

ועמ"ש"כ בס"ד בפ"א אות א' שהלוי באשלי
רבדרי רש"י והמאירי ז"ל ולשיטתיהו
אולי , עמ"ש למעלה בשם המאירי
וברש"י ב"ב י"ד ב' ד"ה ספר , ואס דוקא
על מלך ישראל לבדו הוא החובה א"כ בבית
שני שלא היו לנו מלכי ב"ד נראה שלא
היו חייבים כלל , וכמ"ש הרמב"ן בפ'
ויחי מדברי הירושלמי שקלים , ואולי
לדברינו למעלה ש"ל כל ישראל ביחד א"כ
גם במלך הקורא ל"ל מלך על כל ישראל
וא"כ לא נחייבו רק דוד ושלמה בנו
ברוב שניו ול"ש , עמ"ש בס"ד בפנים :
והנה הרמב"ן ז"ל נסתפק בס"פ ראש
במש"ש במקום אשר יבחר ה' לשכן
שמו שם , וכן א' נ"כ שלש פעמים בשנה

הלדיקים לא עשו כפסח הזה ולא נאפרש בדחל' ע"ז וע"ש במפרשים, ואולם במלות ההקבל לא נמצא בשום מקום רמז ורמיה שנתקיימה חף פ"א בישראל והיתכן שלא קיימוה לא השופטים ולא מלכי ישראל ויהודה הלדיקים, וזאת אנריפם המלך האחרון. ממלכי הורדוס לא מלאנו זכר למלוא ז' גם בדברי רבותינו חכמינו ז"ל, וגם רבותינו המפרשים לא התעוררו להחפלא ע"ז מדוע נסחם כל חזון לידע איך קיימו המלוא הזאת ואיזה מלך קרא הפרשיות, ורק ר"ע הוא שהעיד שראש אחי אמו חקע בחלוצרות כמבואר בתוספתא דסוטה ובספרי פ' בכעלותך ועכ"ל בדבר חז"ל, ואולי ג"ז היה בלוחם הקריאש של אגריפס המלך שנזכרם במשנה דסוטה:

שב מוכרתי שבקיות לת"ב בסוף קינע ויקון ירמיהו על יאשיהו, א' שם במועד שנה השמטה כגע הקהל לאחות חלכ בעשרים ושחים מכרום שחות כו', משמע קנת שנסרג בעת שהגיע לקרא פרשת הסקל, ואין בידי כעת לידע מקורו בישיבי במקום שאין לי שום ספר מדברי רבותינו ז"ל:

אי לזאת קנאתי קנאה גדולה למלוא ז', וכ"ד החסיד בספר חסידים שיחזור אחר מלוא שדומה למ"מ, והש"ת יזכנו לשמוע קריאת ההקבל בבית מקדשנו ממשיח לדקנו בעת שיכיו כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם:

ואשרי סדור שהגדולים יהיו נשמעים לקטן שבקטנים כמוני וידרוש כל רב בעדו ביום שבת קודש חוה"מ סוכות כבא עליוול טובה איכ"ש, דבר בעתו מה טוב, וכל הקורא פסוק בזמנו מביא מוכה לעולם, ועליכם ועלינו חכה ברכת טוב:

יראה כל' זכורך במקום אשר יבחר בא לומר כי לאחר שיבנה בבמ"ק לא נאסף להקריב קרבנות הרגלים אלא במקום ההוא א"י כעמם שכ' לא סוכל לזכות את הפסח באחד שערך או שיבאר כאן שלא נתחייבו לעלות לרגל עד אשר יבחר ה' מקום לשכנו שם עכ"ד, ובכ"פ חבא כ' בפשיטות שבה למעט שלא להקריב כשנבחר הבית ע"ש, וזכורני ששם זרע אברהם על הספרי האריך שם לפלפל דחנאי בשלהי זכחים פליגי בזה אם בשילה נ"ג היו חייבי' במלות ראיח ואח"י כעת. ועי' פסחים ל"ח ב' ז"א ח"ת ור"ג נאכלים בנו"ג ויעו"ש בחום ל"ז ב' ד"כ דאר"א, ודוק, ועי' חגיגה ו' א' השיב ר' תחא ב"ה לדברי ב"ש וחסה לא עלתה כי אמרה לחישה עד יגמל הנער והא שמואל דיכול לרכוב על כספו של אביו כו' אי"כ מבואר להדיא דבשילה היו חייבין במלות ראיח, ודו"ל דמדברבן היה דלמא יחייבו אז מדברבן כיון שלא נתחייבו עונדה כלל מה"ת, ומיהו בל"ז סמוך קו' זו דכא חייב להקטנים כאלו הוא רק מדברבן ושמה אז עדיין לא חקנו למלות חיווך כלל וכמדומני שעמד בזה בט"א ואח"י כעת:

ואמנם בעיקר הספק של הרמב"ן ז"ל הרי לפנינו מלות ההקבל שכ' בה בבוא כל ישראל לראות כו' במקום אשר יבחר ונלטה יחוש לקרחת הרי שנתחייבו כבר במלות ראיח גם קודם ביום עולמים, דפשומו של מקרא ליחושע לוב מרע"ה, וא"כ למה נהפך מן הרמב"ן ז"ל ועמ"ש בפנים פ"א לוח ה' בס"ד:

ודגה בערוכין ל"ב ב' הקשו עמ"ש בעזרא שלא עשו כחג הסוכות עד אז איך אפשר שמלכי ב"ד כו' וככ"ג מלאנו בפסח יאשיהו כחוב במלכים וכו"ה שלא נעשה כפסח הזה, ונפלא מאד כקשיית הגמרא איך אפשר כן שכל ימות השופטי' והמלכים

פרשת וילך

לא ויצו משה אותם לאמר מקץ שבע
 שנים במעור שנת השמיטה בחג
 הסכות : יא בבוא כל־ישראל לראות
 את־פני יי אלהיה במקום אשר יבחר
 תקרא את־התורה הזאת נגד כל־ישראל
 באזניהם : יב הקהל את־העם האנשים
 והנשים והנזקק והנזקק אשר בשעריך
 למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את־
 יי אלהיהם ושמרו לעשות את־כל־
 דברי התורה הזאת : יג ובניהם אשר
 לא־ידעו ישמעו ולמדו לראות את־יי
 אלהיהם כל־הימים אשר אתם חיים
 על־הארץ אשר אתם עברים את־
 הירדן שמה לרשתה :

י ופקיד משה יהוה למימר
 מסוף שבע שנים
 בזמן שתא דשמיטתא
 בחגא דמטליא : יא במיתי
 כל ישראל לאתחזא קדם
 יי אלהיה בארצא די יתרי
 תקרי ית אורייתא דא
 קדם כל ישראל ותשמעונו
 יב אכניש ית עמא גובריא
 ונשיא ומפלא וניזק די
 בקרנך בדיד דישמעון
 ובדיל דילפון וידחקון קדם
 יי אלהכון וימרון למעבד
 ית כל פתגמי אורייתא דא
 יג ובניהון דלא־ידעו ישמעון
 וילפון למדחל קדם יי אלהכון
 כל יומיא די אתון קימין
 על ארעא די אתון עברין
 ית ירדנא דתפן למידתה :

רשי

(יא) **תקרא** את החורב הזאת. המלך היה קורא מתחלת אלה הדברים
 כדאיתא במס' סוטה על צימח של עץ שהיו עושים בעורב :
 (יב) האנשים. ללמוד : והנשים לשמוע. והטף למד באלו לחת שבה למביאיהם :

ספרי

משנה החורב, חין לי אלא משנה החורב שאר ד'ת מנין, ת"ל לשמור את
 כל דברי החורב הזאת. א"כ למד נאמר משנה החורב, שעתידה החורב
 להשתנות. אחרים אומרים משנה החורב כותב שכן חין קורין בסקל אלא
 במשנה תורה בלבד :

ספרי בג"א

משנה החורב, חין לי אלא משנה החורב שאר ד'ת מנין, ת"ל לשמור את כל
 דברי החורב הזאת. א"כ למד נאמר משנה החורב, שעתידה החורב
 להשתנות. אחרים אומרים חין קורין בסקל אלא במשנה תורה בלבד :

מתני' בשמיני : בגמ' פריך בשמיני **כ"ר** בחס"ס, תימא בשתא דכ' בחס"ס ס"ד הא אמרת במולאי יו"ט במועד ל"ל ועוד לא לכחוב אלא

הראשון ומשנין אימא בשמינית במולאי מקץ ש"ש שנת השמיטה בבוא כל ישראל שביעית בסוכות שבתחלת שנה שמינית : לראות ואנא ידענא דלאו היינו מר"ב דאז

שנאמר מקץ שבע שנים, בסוף שבע שנים ולוחה קריאה

ט"ו מלך היא כדאי' בספרי בפסוק את משנה התורה הזאת

אין קורין ביום הקהל אלא במשנה תורה : וקורא יושב . וקורא בישיבה וקורא מתחלת אה"כ עד

שמע שבותחנן : שמע וכו' אס שמוע . ט"ו דילוג ומסע מדלג

לעשר תעשר ומסע מדלג וקורא כי תכלה לעשר וזכרות וקללות ומסע חוזר למפרע

וקורא אשימה עלי מלך . שמע קבלת מלכות שמים . ויהי א"ש קבלת עול מלות כדאמר בפ"ב

דזכרות (יד) וכן זכרות וקללות קבלת זריחות של תורה ומשמיע לרבים עשר

תעשר כי תכלה לעשר מפני שסוף זמן אסוף ומתנות עניים והפרשת תרומ"ט . ואע"פ שפרשת המלך מפסקת בין עשר

לכי תכלה קורא את אלה יחד שלא להפסיק במעשרות ואה"כ קורא פה"מ ואי

משום דיש כאן דילוג בתורה כדאי יפסיק [כ"א שיפסיק] המתורגמן אין למלך מתורגמן ואין מתרגמין אחריו עיין חו"ט ד"כ עשר : גמ' * לריכי . כל הסימנים הללו מקץ שנה

השמיטה ובחס"ס ובמועד : נימנוכו מהשתא משנת ארבעים . וכלאש שזעזבות מואב נאמר פרש"י ז' ואע"ג דלא מתרמי בשמיטה שלא מנו שמיטין עד לאחר ז' שכבשו וז'

שחלקו כדאמרין בקדושין מ: בסוף שמיטה . קודם ר"ה של שמינית דהא מקץ שבע בסוף שנה משמע : מריש שתא . שכולן נקראו מועד כדכתיב אלה מועדי ה' וקחשיב

גמי ר"ה : מאימא דאחיל מועד , ומיכו ביו"ט לא שאין תיקון הבימה דוחה לא את השבת ולא יו"ט ומאחמול גמי לא עבדין לה דדחיקא לה עורה , וכו"ט

מפרש בגמ' ירושלמי פ"א דמס' מגילה דקחשיב הקהל מאחריין כשחל להיות בשבת וקאמר מפני הבימה ונעבדה מאחמול דחיקא לה עורה :

בימה א"ד יו"ט כיין דגזכ"כ הוא לקרות מאתחלתא דמועד יקראו בלא בימה מגלן דבימה מעכבת להכי מסתבר כדפרישית .

ונראה דהיו בזוין הבימה מעיו"ט בזין של פריקים ובחש"מ לא היו עושים שום בזין אלא מקימין אותה ומחזרים הפריקים

יחד ואם לא בנו אותה מעיו"ט נרא' דביניה לא היה דוחה אפילו חולו של מועד :

הראשון, אכל פרש"י המועד דפירש דמכ"ט ביופ"ר לא דתיקון

הראשון של חג בשמיני במוצאי שביעית עושין לו בימה של עץ בעזרה והוא יושב עליה שנאמר מקץ שבע שנים במועד וגו' . חזן הכנסת נוטל ס"ת ונותנה לראש הכנסת וראש הכנסת נותנה לסגן והסגן נותנה לכה"ג וכה"ג נותנה למלך והמלך עומד ומקבל וקורא יושב וכו' . וקורא מתחלת אלה הדברים עד שמע ושמע והיה א"ש עשר תעשר כי תכלה לעשר ופ' המלך וזכרות וקללות עד שגומר כל הפרשה :

גמ' בשמיני ס"ד אימא בשמינית . וכל הני ל"ל צריכי דאי כתב רחמנא מקץ ה"א נמנו מהשתא ואע"ג דלא מתרמי בשמיטה

כ"ר בשמיטה ואי כ"ר בשמיטה ה"א בסוף שמיטה כ"ר במועד ואי כתב במועד ה"א מריש שתא

כ"ר בחה"ס . ואי כ"ר בחה"ס ה"א אפילו יו"ט אחרון כ"ר בבוא כל ישראל מאתחלתא דמועד :

נמנו מהשתא ואע"ג דלא מתרמי בשמיטה כ"ר בשמיטה ואי כ"ר בשמיטה ה"א בסוף שמיטה כ"ר במועד ואי כתב במועד ה"א מריש שתא

כ"ר בחה"ס . ואי כ"ר בחה"ס ה"א אפילו יו"ט אחרון כ"ר בבוא כל ישראל מאתחלתא דמועד :

נמנו מהשתא ואע"ג דלא מתרמי בשמיטה כ"ר בשמיטה ואי כ"ר בשמיטה ה"א בסוף שמיטה כ"ר במועד ואי כתב במועד ה"א מריש שתא

כ"ר בחה"ס . ואי כ"ר בחה"ס ה"א אפילו יו"ט אחרון כ"ר בבוא כל ישראל מאתחלתא דמועד :

נמנו מהשתא ואע"ג דלא מתרמי בשמיטה כ"ר בשמיטה ואי כ"ר בשמיטה ה"א בסוף שמיטה כ"ר במועד ואי כתב במועד ה"א מריש שתא

בימה של עץ היו עושים לו בעזרה ויושב עליה ראב"י אומר כבר הבית שנאמר ויקרא בו לפני הרהוב אשר לפני שער המים מן האור עד מחצית היום וגו' ויעמוד עזרא הסופר על מגדל עץ אשר עשו לדבר וגו' ויפתח עזרא הספר לעיני כל העם וגו' ויבדק עזרא את ה' האלוקים הגדול ויענו כל העם אמן אמן וכו'. ואומר ותרע והנה המלך עומד על עמודו במבוא וכהרים ובהללויות וגו', אותו היום כהנים עומדים בגדרים ובפרצות וחלולות של זבז בדיהם חוקעים ומריעים וחוקעים, כל כהן שאין בידו חלולות אומרים דומה שאין כהן הוא, שכן גדול היה לאנשי ירושלים שמעבירין חלולות בדיהם זבז, בו ביום ראה ר"ט חנינר עומד ומתריע בחלולות משם אמרו חנינר חוקע במקדש :

קורא מתחלת אלה הדברים עד שמע, ויהי א"ש חשמע, עשר תעשר, וכן תכלה לעשר וגו', רבי אומר לא היה לרין להתחיל מראש הספר אלא שמע והאש"ת עשר תעשר וכן תכלה לעשר ופרשת המלך עד שגומר את כולה ודרשות נדרשות כה וגו' עד סוף :

ירושלמי מגילה פ"א ה"ו

באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין, אבל זמן עלי הכהנים והעם וט"ז וחנינ' והקבל מאחרין ול"מ. ר' בא בריה דר"ח בר בא אמר מפני החקיעה, ר' ינחק ב"ר חייה אמר מפני הבימה ויעשו אחת מאחמול. שלל לדחוק את העזרה א"ר מחיה על שום לא תטע לך אשרה כל עץ :

רמב"ם

מ"ע להקביל כל ישראל אנשים ונשים וטף בכל מולאי שמיטה בעלותם לרגל ולקרות באזניהם מן החורב פרשיות שכן מזורזות אחת במלות ומחזקות ידיהם בזה האמת שנאמר מקץ ש"ש במועד ש"ש בזה"ס בבוא כל ישראל לראות וגו' הקבל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך : (ב) כל הפעור מן הראיה פעור ממלות הקבל חוץ מן הנשים והטף והערל אבל הטמא פעור ממלות הקבל שנאמר בבוא כל ישראל, זה אינו ראוי לביאה, והדבר ברור שהטומטום והאנדרוגינוס חייבין שהרי הנשים חייבות : (ג) אימתי היו קורין במולאי יו"ט הראשון של חג הסוכות שהוא תחלת ימי חולו של מועד של שנה שמינית, והמלך הוא שיקרא באזניהם, ובעזרה הנשים היו קורין וקורא כשכח יושב ואם קרא מעומד ה"ל משוכה : (ד) מהיכן הוא קורא מתחלת חומש אלה הדברים עד סוף פרשם שמע ומדלג לוכיה אם שמע וגו' ומדלג לעשר תעשר וקורא מעשר תעשר על הסדר עד סוף ברכות וקללות, עד מלבד הכרית אשר כרת אחס בחורב ופוסק : כי"ד הוא קורא חוקעין בחלולות בכל ירושלים כדי להקביל את העם ומביאים בימה גדולה ושל עץ היתה ומעמידים אותה באמצע עזרת נשים והמלך עולה ויושב עליה כדי שישמעו קריאתו וכל ישראל העולים לחג מתקבצים סביבו וחזן הכנסת נוטל ס"ת ונותנו לראש הכנסת, וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן לכה"ג וכה"ג למלך כדי להדרו ברוך ב"א והמלך מקבלו כשכח עומד ואם ראה יושב ופותח ורואה ומבדק כדרך שמבדק כל קורא בחורב בזה"ס וקורא הפרשיות שאמרו עד שכח גומר וגולל ומבדק לאחריו כדרך שמבדקין בבתי כנסיות ומוסיף שבע ברכות ואלו הן, ראה ה"ל בעמך ישראל וכו' מודים אנחנו לך וכו', אחת

בחרתנו מכל העמים כו' עד מקדש ישראל וכומניס כדרך שמזכרין בחפלה כדי שלש זרכות כמסבטן, רביעית מחפלל על המקדש שיעמוד וחותם זה בל"י השוכן בליון, חמישית מחפלל על ישראל וכו' וחותם זה בזכור ישראל, ששית מחפלל על הכהנים שיראה באל עבודתם וחותם זה בל"י מקדש הכהנים. שביעית מהחן ומחפלל זה כפי מה שהוא יכול וחותם כושע ה' את עמך ישראל שעמך לריבים להושע בל"י שומע תפלה: (ה) הקריאה והזכרות בל"י שנאמר תקרא את החורב הזאת בלשונה, אל"פ שיש שם לועזות: (ו) וגרים שאינם מכירים חייבים להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באתם וזכור וגילה ברעדה כיום שיתחב בו בסיוי אפילו חכמים גדולים שיוצעים כל החורב כולו חייבין לשמוע בזוונה גדולה ויתירר ומי שאינו יכול לשמוע מכון לבו לקריאה זו שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת, ויראה עצמו כאלו עשה נלווה זה ומפי הגבורה שומעה שהמלך עליה הוא להשמיע דברי האל: (ז) יום הקבל שחל להיות בשבת מאחרין אותו לאחר השבת מפני תקיעת החוללות והחממות שאינם דוחים את השבת (*):

השגת הראב"ד: א"א (*) ואפילו יו"ט אינו דוחה, ופירשו בירושלמי מפני הבימה שבעזרה ויעשו אותה מעי"ט שלא לדחוק את העזרה, שמענו מכאן שאינו מעכב את התקיעות כאשר כתב:

רמב"ן בפירושו החורב, למען ישמעו ולמען ילמדו האנשים והנשים כי גם הם שומעות ולומדות ליראה את ה' וזכרים אשר ל"י ולמדו הם הסף כי ישמעו וישאלו והאבות ירגילום ויחנכו אותם כי אין הסף הזה יונקי שדים אבל הם קטני השנים הקרובים להתחק זה טעם ולמדו ליראה בעתיד כי למעלה אמר ולמדו ויראו, אבל רבוינו אמרו האנשים ללמוד והנשים לשמוע והסוף להם באים ליתן שכר למביאים:

מ' יראים רפ"ט **צוה** הקב"ה שיקרא המלך בפ' אלכ הדברים בהקבל שנאמר בפ' נזכים וילו משה וגו' עד באזניהם. ותן בסוטה פ' אל"י בל"י פ' המלך וסמן המלך עומד ומקבל יושב וקורא בו ותן קורא מחללת אלכ הדברים עד שמיניע לוהיב אם שמוע עשר חעשר כי תכלה לעשר פרשת המלך עד שהוא גומר כל הפרשה ומנין לנו שנמלך דבר הכתוב דכתיב וישלח ויאספו אליו וגו' ויקרא באזניהם את דברי ספר הזכרות הנמלא בים ה': ר"צ לזה הקב"ה בקרוא המלך את החורב שיבואו כולם לשמוע דכתיב בפרשת וילך מקץ ש"ט במועד שה"ש בזה"ס וכתיב הקבל את העם האנשים והנשים וגו' בשעריך ואמרינן בחגיגה פ"ק דרש ראב"ע אם אנשים באים ללמוד נשים לשמוע כך למד באים להכפיל שכר מביאים:

מ"ג מ' רל **צוה** הקב"ה בקרוא המלך את החורב שיבואו כולם לשמוע כו' ואמר דרש ראב"ע אם אנשים ונשים באים לשמוע טף למד באים וכו' ומעמידים אותם בחלמט עו"ז והמלך עולה ויושב עליה כדי שישמעו קריאתו וכל ישראל העולים לחג מתקבצים סביביו וכו', מדלג לוהיב אם שמוע וגומר אותה ומדלג לעשר חעשר וקורא מעשר חעשר כל הסדר עד סו"פ זכרות וקללות עד מלבד וכו'. ומנין שזה שאמר חורב תקרא את החורב הזאת במלך דבר הכתוב, דבר זה מדברי נביאים למדנו, שנאמר בראשית וישלח המלך ויאספו אליו וגו', ונאמר ויקרא באזניהם וגו':

מ' הדיןך מצוה תרי"ב **מצות** הקבל שנלטינו שיקבל עם ישראל כו', ולקרוה קלח מספר מ"ח כו', וזאת היא מצות הקבל המוזכרת

המוסגר בחלואי מרובעים הוא מלשון הרמב"ם החסר בס"ח שלפני [שעם ספר מ"ח], ושאר הביטויים מלשון הרמב"ם ז"ל קלים הם ולא דקדקתי אחריהם והמעין הישר ימלא בעלמו.

פרק א שאלת מי

זכר

בפסוק וילן משה אחסם לאמר .
נראה שלכהנים ולזקני ישראל
זה משה רבינו לקרוא את התורה באזני
כל ישראל . ולפי' אין המלוא ביחוד על
מלך ישראל בזמן שהיה בית המקדש קיים
רק על הגדול שבכל ישראל , והוא או
המופלא שבסנהדרין או הכהן הגדול
המשמש . וכדחק בפי' דסנהדרין שאין
דין את הכה"ג אלא ע"פ צ"ד של ע"א
וילין הנמ' שם (ע"ז ע"א) מדכחיב את
הדבר הגדול יביאו אליך דבריו של גדול .
ונראה מזה שהכה"ג היה עומד במעלה
יחידה ממלך ישראל ממה שלא נדרש
הגדול על פניהם , וע"ש דלרב מחנה
באמת גם נשיא שבע שחטא נידון בע"א
וע"ש ברש"י ד"ה דבריו של גדול דינו של בעל
שררה כו' , ואולי אחיה משנתנו כר"נ
שם (כ' ע"ב) דל"נ פרשה זו אלא כנגד
תרומתו , ונשיא שבע שאני , אלא
מדסהם הר"מ במשנתו כרבינו דבשבע

שכל ישראל וכיוצא דוקא הסם דב' קרא הגדול, אבל בנ"ד שלי' הגדול רק שא"ל מקרא את התורה הזאת, ליטושע הוא לאזכר שהוא היה במקום מלך בישראל, ובאשר הוצרכו אח"ז עליו שכל הממרה את פיו מות יומת כדון המורד במלכות כחק תוס"ק, בכל מלך המולך עליו. וכ"מ פשטא דמתני' דקרא לה פרשת המלך ולא פרשת הקהל :

וביב בספר החינוך שהמלך היה מחוייב לקרא באזניסם וכו', ואולם לשון כרמב"ם ז"ל אינו כן רק כתב וסמלך הוא שיקרא, משמע שאינו אלא שכן הנסיונו על עצמם לחשיבותו, ועי' ביראים ובסמ"ג : **ומצאתי** דלי' באשלי דרברי. דמאירי בסופס' שם כתב וממנה מדלג לבו"ק שבמשינה חורה ואע"פ שאין כאן דילוג עד יותר מהפסק הסמורגמן פירשו גדולי הרבנים [רש"י ז"ל] שהמלך א"ל חורגמן והדברים מחזיקים שא"כ אף בפחות משיעור זה יהא חסור אלא שאין גנאי ללבוז במה שהוא כבודו של מלך עכ"ד, נראה לע"ד מזה דרש"י ז"ל ס"ל בפשיטות דכאן מלך ישראל הגדול שכל ישראל הוא הקורא וסנה כבר נחבאר שאין בישראל גדול מכס"ג, זולת המלך, והרי מבואר להדיא במשנה דיומא פ"ז דבעשור שבחומש הפקודים קורא ע"פ משום כבוד הלבזר, ויעו"ש ע' א' דמחלקין בין הפסקת הסמורגמן או לא, וא"כ אין כבודו נדחש מפני כבוד הלבזר ק"ו שאין כבוד הגדול שכל ישראל שתחתיו, זולת המלך שגל גביו, מכריע כבוד הלבזר כלו. וא"כ אא"ל בדברי המאירי, אך המאירי שפיר קאמר לפ"מ דס"ל דהמלך לבד עליו הוא החיוב לקרות ולא לזולתו כלל, ע"כ שפיר כתב דמה שהוא כבודו של מלך אין גנאי כלל ללבזר, שכבודו מכריע כל כבוד הלבזר ומשום מלות שום תשים עליך מלך שהכא חימתו עליך עד שא"ל לו למחול על כבודו (קדושין ל"ב ע"ב) והסוגע בכבודו וממרה

בקדושתו, ויעו"ש עוד בכהן משיח שחטא לרשב"ל מלקין אותו בב"ד של שלש דאי חימא בב"ד של כ"ג נמלא עלייתו ירדתו, ועיין בבלי סנהדרין (י"ח ע"ב) ברייתא דאם עבר על עול"ה ס"ס כהדיוט לכ"ד [ולפס"נ ל"ל גם בירושלמי אין חימר בב"ד של ע"א דבכ"ג לש"ם לאטשוויי משום קדושה הכס"ג ורק לרי"ש הוא דכל מכות בכ"ג ואין מקום לחלק בזה בין הדיוט לכס"ג, ול"ס במפרשים על הירושלמי] ויעו"ש בנשיא' שחטא דמלקין אותו ומעבירין אותו, וכ"פ הר"מ ז"ל ספ"ח מסנהדרין, וא"כ א"ש שהכריעו לדרוש הדבר הגדול דבריו של גדול על הכס"ג שהוא הגדול מחו"ס. וא"ש שסוסיף ר' אבין מדכחיב קדוש ישיב לך דבא לרבות גם כהן מרובע בגדים, שלענין קדושה הכהונה גדולה ס"ה ככהן משיח כדמרבינן בסוריות (י"ב ע"ב) וה"ל לענין זה, וממילא גם נענין שידון בע"א. ובזה מיושבת קושיא בגרע"א בחוספותיו פ"ק דסנהדרין על ר"א דמבט"ל שורו של כס"ג בכמה ומ"ט לא פשיט ליה מברייחא דעבר על עול"ה ס"ה כהדיוט לכ"ד [ובפשיטות י"ל דאחיהא כמ"ד שם (ט"ז ע"א) הדבר הגדול, הוא הדבר הקשה, ולפס"נ לס"ל כלל דרשא זו דכס"ג נידון בע"א, וא"כ דעול"ה דנקט לר"א נקט וה"ס גם ד"נ שלו] ולסמורג א"ש דר"א לשיטתו בירושלמי אין ראיה מגופו לממונו ודוק :

ולראמור י"ל דוקא שם דכחיב הדבר הגדול ומקובל בידיו לדרשו לדבריו של גדול הוא דמוק"ל לכס"ג שהוא גדול מחו"ס, וי"ל נמי משום הא (גדלכו משל אחיו) דדרשין שיביה גדול מאחיו גבוי בכה בחכמה ובעושר, שהם המעלות המצוינות שהאב זוכה להבן וכספ"ב דעירות. ועיין שבת (ל"ב ע"א) אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה, ובפ"ו דאבות הנוי וסנה וסעושר וסחכמה כו' נאה ללדיקים ונאה לפולס, א"כ הוא המוצהר וגדול

וממרה את פיו ה' חייב מיסס וא"ל
למדיינים וכמבואר במגילה (י"ד פ"ב).
ועיי' ש' בחוס' ובנסדרי' ל"ו ח' ועלם
כבודו הרבה מכבוד קדושת כ"ג שנדחה
מפני כבוד הכבוד :

אמנם מה שאין מסורגמן בכאן, אינו
לפי שאין למלך סורגמן, שאינו
ענין לכבודו שלא לסעמיד סורגמן, אלא
דבשכיל קריאתו ל"ל כלל סורגמן דהא
הסורגמן הוא להשמיט להעם בלשון שמצינים
ובקריאתו הסקל ל"ל ריבים כולל להבין
רק לשמוע לבד, ובלשון הקודש דוקא
היה קורא, ואף לכל השומעים ל"ל
מתרגמין, וגז"ל הוא מדכחיב חקרא את
החורה הזאת באזניהם ולא בלשון אחר,
ורק לפי שבמשנה חכר שהמלך קורא
אותו פ"ב הזכיר גם רש"י שאין למלך
סורגמן אבל עיקר הכוונה שלקריאת
המיוחדת: המלך שהוא פ' הסקל. גם
כשנקראת ע"י זולתו אין סורגמן כלל,
מפני שנקראת בלש"ק דוקא. הרי לפנינו
שגרש"י ז"ל נקראת גם ע"י גדול שבכל
ישראל ולהבחיירי דוקא ע"י המלך כדעת
הרא"ח בם' סמינוך :

אמנם תחבני עליו ז"ל שסולך בעקבותיו
של הר"מ ז"ל, וכאן שיכ
מלשון קדשו ולא עוד אלא שהוסיף לבחוב
בסוף דבריו שהמלך שלא רצה לקרות ביטל
מ"ע ז'. ובענייניו ל"י מנ"ל הא שלא
אפשר ע"י אחר ומנ"ל שהיה לעיכובא,
והרי איננו רק עקף ממנו ז', שהרי
המלך היה גם על כל ישראל להקבל
ולשמוע וכלשון הר"מ ז"ל שכתב הרא"ח
ז"ל בעלמו ובאמת הרא"ח בם' יראים
מנאס לב' מלוא ולדבריו שפיר י"ל דהמלך
שלא קרא ביטל מ"ע אחת שמוטלת עליו
אבל מ"מ מה שעל העם לשמוע י"ל
דמתקיימת שפיר גם בקריאת זולתו. ונראה
דכ"ע מודו דביש מלך בישראל בזמן
שבכה"ק קיים עליו מוטלת המלוא ולא
על זולתו :

ומסתפקנא בזמן שהיו לישראל

וליהודים כל אחד מלך בפני עצמו
על פי הדיבור אם המלוא כיחם על
שניהם או רק על מלך יהודה, דהו' ודאי
שאיננו נקראת רק בכה"ק בכה"ק בנא
כל ישראל לראות, ואין לנו זולת אחר
המנוחה והנחלה. א"כ י"ל דמלך יהודה
לבד היה קורא לכל ישראל, או שקראו
כ"ל בזמן מיוחד לו ולעמו בלבד ביום
אחר, אם לא הספיק העם בו ביום,
ואתחיל כהא דתניא בזהריות י"ל ב' מלכי
ישראל ומלכי יהודה אלו מצינים (שעירים)
לעמם ואלו לעמם. ונראה לכאורה
דמלך יהודה קודם דירושלים מקומו הוא,
אלא ש"ל דמלך ישראל שהיה רוב ישראל
תחשבו הוא קודם ודומה להא דיומא ל"ב
ח' מרוב כפרתו עדיף וככ"ג בזבחים
פ"ט ב' שבת קל"ב ב' ובכ"מ רבות [או
להא דמצע"ל בזבחים ל' ח' חדיר ומקודש
כ"מ עדיף, ובירושלמי פ"ז דיומא ופ"ו
דמיר חלי לה בפלוגתא דב"ש ודכ"ס ודר"א
וחכמים ובר"מ ז"ל פסק בל"פ מתמו"ס
דאזים שירצה יקדים אך יליח מדשם].
ואולי היה זה ע"י גורל, או לפמש"כ בם'
מנ"ל דמכ"ת אינו דוקא בכה"ק, א"כ
י"ל דמלך יהודה שהיה תחשבו רק מיעוט
העם היה קורא בכה"ק ומלך ישראל
בירושלים או בחר הכית ועמם"ל פ"ד
בם"ד שלעד"י שלא כדבריו :

וע' בירושלמי פ"ק דע"ז דירבעם נתפקר
מפני שיאמרו על מלכות שלמס
מלכא דאחרת קודם והוא ענין לו ובבבלי
סנהדרין ק"א ב' אמרין ד"א גמירי דאין
ישיבם בעזרה אלא למב"ד וכו' ולא נזכר
שם משום קריאת פ' הסקל, ואפשר
שהקדים לסתפקר קודם שגם הסקל :

עוד נסתפקתי כשהמלך קולו עמוס
או חולק, אם עושה שליח בעקבות
או שמתבטלם המלוא לגמרי דאיננו
בשליחות, ואח"ל דעושה שליח, מי ילך
לו אם בנו הממלא מקומו או את כל מי
שילוח לו. כן אם המלך קטן כמו שסיח
יכולא

יבואם ויאשיבו וגם שלמך המלך כיח
 כשנמלך בן יצ' שנה אם שיך עליו חיוב
 מדרבנן, או שהוא כמו שלא היה מלך
 כלל אז מכיון שאינו בר חיובא במלות
 עדיין :
ובם ירחים וכן בסמ"ג כחבו לזה הקב"ה
 בקראו המלך את הסורה שבו
 פולס לשמוע, לפי לשון זה י"ל דהמלוה
 רק על הצבור לשמוע אף אם אין המלך
 בר חיובא, אך עי' סי' רפ"ט ל"מ בן,
 וי"ל בדוחק. ותו דהא דומיא דיכושע שזה
 לו מרע"ה משמע בן כל מלך, ועיין בס'
 ספארת ישראל. וערש"י ב"ב י"ד ב' ד"ה
 ספר ש"ס' עזרס שכתבו משה ובו קורין
 בעזרה פ' המלך בהקבל וכה"ג ביו"ב, משמע
 מלשונן דאין הדין דוקא על המלך לקרות,
 ואזל לשיטתיה כמש"ל בס"ד. אלא שג"ל
 דט"ם בדבריו, ולמא נקט פ' המלך
 דוקא א"ו שג"ל ובו קורא המלך הפרשיות
 בהקבל :

ב מצות הסקל, לדעת הר"מ
 וסחינוך וסמ"ג היא מ"ע
 אחת להקבל ולשמוע מפי הקורא, מי
 שהוא לכל מר כדא"ל, אולם הרא"ה
 בס' ירחים הוסיף עוד מ"ע אחרת
 להקבל, ושהמלך יקרא לפניהם [ודומה
 ק"ח דבר זה למא שכתוב בס' חרדים
 דמ"ע על הזכרים להחברך מהכהנים
 המזכרים עיין הפלאה כתובות כ"ה ע"ב
 אך הריטב"א סוכה ל"א ע"ב כתב שלא
 כדבריו] :

והנה לשון הר"מ ז"ל להקביל, משמע
 שלא לבד שהמלוה על כל יחיד
 לבא הוא בפרט, עוד המלוה להקבילם,
 והיינו להשגיח להחזיק ולקבלם, וכי"ב
 וכל"ם כופין את כ"ה מיישראל שאינו רוצה
 לבא, כמו על כל מ"ע כתובות פ"ו א'.
 ונראה שהקהילים מוטל על הב"ד הגדול
 שצירושלים וכמו כל מ"ע שעל הצבור
 לעשותם כנודע, ונסתר מש"כ במק"א
 בס"ד זה רבות בשנים ליישב דברי הר"מ
 ז"ל פ"א מזה"ב שר' הכל מסייעין בזנין
 ואולי

ואולי החיוב להקביל הוא על המלך
 הקורא, שעי"ז גזרו לזכות על
 הצבור ולכופ אוחס ומפני שהוא הקורא
 אפשר החובה בזה עליו יותר מעל הב"ד
 הגדול. אך שאר רבותינו הראשונים ז"ל
 כתבו להקבל מזה על כל יחיד לבד, ואולי
 כל"ל גם בהר"מ ז"ל אלא שממש"כ אח"כ
 והטעם ל"מ בן דאמו חיובא לדרדקי
 כפסחים קט"ז א'. א"ו דהגירסא להקביל
 עיקר. ונפשוט מזה ספיקת הט"א דהמלוה
 להביא הסף על הב"ד או על האב. ע"ש
 בחגיגה ג' א'. ואפשר דהס"ג מש"כ על
 הב"ד ר"ל הב"ד הגדול שצירושלים
 עכ"ה שממנה תורה יולאת לכל ישראל
 ובסנהדרין פ"א א' פ"ח ב' ובכ"מ :

אמר ראב"ע אם אנשים באים ללמוד
 נשים לשמוע סף למה באים אלא ליתן
 שבר למביאיהם :

ג האנשים ללמוד. פשוט דבר
 שאין אדם בריא בישראל
 שהיה פטור מזה וכלשון רבינו הר"מ,
 אפילו חכמים גדולים שיוצאים כל בחו"כ,
 ופיין

ועיין בספר עין יעקב להגאון בעל ח"י דבר נחמד בזה בפי' ד' ראב"ע בחגיגה שם אם אנשים כו', ומשם סעד לדברי הר"מ ז"ל :

ד נשים לשמוע. הירושלמי אמר ע"ד ראב"ע אלו (חגיגה ג' ח'). וירושלמי שם, מכילתא פ' בא, חוספתא דסוטה, מסכת סופרים פ"ח, ועוכ"מ). אחיה ללא כן עוזי שאמר חייב אדם ללמד את בנו תורה כו', וכבר העירו המפרשים שז"ש ר' יהושע מרגלית עובד היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני שהוא בשיטתו דהמלמד לבנו תורה כאלו מלמדה חפלות. והנה לב"ע י"ל דגם הנשים ללמוד, וא"כ הטף לשמוע, ויעומ"ש בסמוך בס"ד :

בירושלמי ריש חגיגה ח' על הא

דחקן הכל חייבין בראיה

חזן מנשים הלא דחימא בראיה קרבן אבל ראיה פנים הכל חייבין דכתיב הקהל את העם האנשים והנשים והטף ואין נשים פחות מטף. וחוס' שם כתב דחולק על תלמודין הבבלי וע"ש גם בט"א ראיות דלסבבלי גם מראיה פנים פטורות הנשים, ואני עני בילדוטי הבאחי ג"כ ב' ראיות מכריחות לזה. (א) מקדושין ל"ה ח' ד"א מלא שמחה וסקהל כ"ל ג"כ הבב"א וא"מ וע"ש גם בחוס' ד"ה לאב"י, ומ"ט ל"א בפשיטות מלא ראיה פנים וסקהל. (ב) שם כ"ה ב', כעס ר"י וכו' אשכ בעזרה מנין והסיב פ"ז ר' יוסי דחקס ונכנסה כו' ומ"מ ל"א בפשיטות דמשכחת כשצאה לקיים מצות ראיה פנים ביו"ט, שאפילו נדחוק עפ"ד הר"מ ז"ל פ"א מתגיגס דעיקר המלאה הוא ביום הא' מ"מ הרי מה"ת מיירי ומה"ת מוהר לקדש ותו דמי לא משכ"ל שלי"ה יכולה לבא לעזרה עד חוס"מ. אמנם לולי ד' רבותי כ"א דל"פ כלל, והירושלמי מחפרש בפשוטו בהקדס מש"א שגם נשים חייבות שכן כתיב הקהל את העם כו'. והרי שם בהקהל מיירי ומה ענין הקהל לראיה

והל"ל גמר ראיה ראיה מהקהל, אבל כוונת הירושלמי דראיה ג' רגלים נקרא ראיה קרבן ראיה שמצויה עליה קרבן. ומאות הקהל נקרא ראיה פנים, שאין עליה קרבן, חס"א דמצוות ראיה פנים הכל חייבין שכ"כ בהקהל גם הנשים, וסדר זה כל הקוסיות שאין שום מחלוקת בזה וש"מ ח' שהיא נקראת ג"כ מצוה ראיה וכמס"כ בבוא כל ישראל לראות וכמו מצוה ראיה הקרבן בג"ר היא בעזרה כמס"א בירושלמי פ"א דחגיגה כן גם מצוה ההקהל. (ב) שהיא מצוה ראיה אחרת וא"א ללכת בה י"ח מצוה ראיה הרגל. שהרי קראו בירושלמי שם אחר :

ה ב'א למי באים כדי ליתן שכר למביאים. שם דרש זה ראב"ע על מקרא זה דפ' סקל. ואולם במכילתא בא פט"ו דרש זה ע"פ אחס נאבים כיום כלכם ראשיכם כו' טפכם נשיכם, וכי הטף יודע להבין בין טוב לרע אלא כדי לתת שכר למביאים לרבות שכר עושי מטה לקיים מה שנאמר ה' חפץ למען לדרקו יגדיל תורה ויאדיר. ח"ל אחיך דבר חדש יתר ע"ז הריני כבן שבעים שנה ולא זכיתי לדבר הזה בלתי היום אשריך אברכם אבינו שראב"ע ילא מחליף אין דור יתום שראב"ע שריו בחוכו כו'. ולכאורה כ"כ שהוא ט"ס מש"כ שם קרא דאחס נאבים שהרי לא נצטוו להביאם שם. אך ממה שמסיים ועוד דרש ולא יאמר כו'. נראה שהיא עובדא אחרת מהך דחגיגה וחוס' ובכ"מ אלא דג"ז אינו דהא כמו שם גם הכא שמח ר"י בחידוש הזה, וא"כ נראה דתגארי פליגי בזה :

ובבב"א סופרים פ"ח ח' אנשים לשמוע נשים לקבל שכר פסיעות, טף כדי ליתן שכר למביאים. נוסחא זו אינה מובנת לי כל עיקר, ובס' יראים העתיק לכפול שכר למביאים ע"פ צנ"א :

ומש"א מרגלית עובד היתה בידכם, אולי יחקן עפ"ד הרע"ב באבות

באבות פ"ב עמ"ש בר' יחושע אשרי
 יולדתו שאמו הביאה עריסותו לבהכ"ס
 שיכנסו ד"ה באזניו, ומש"ל אשריך א"ל
 שראב"ע ילא מחלליך, עיין ד"ג בספר
 פנים יפות דכ"ס רלון השי"ת ליתן שכר
 לעושי מצות, וזש"ל בא"ל כי ידעתיו למען
 אשר יאזכר את בניו וב"ב אחריו ושמו
 דרך ה' למען הביא כו'. ואני עני פרשתי
 בילדותי עפ"ר המפר' שלכן לא מל א"ל
 ח"ע קודם שנלמדה משום שגדול המלוכה
 ושועה וכבר כתבו חוס' ע"ז ג' א' דשכרו
 מרובה משום שכופה את יצרו, וא"כ גם
 בזה ר"ס לעשות ל"ר להשי"ת שרואה להשפיע
 טובו לבריותיו, והיא היא דרשת ראב"ע :
עייין דברי המפרשים שפירשו טף למה
 באים, היינו שכיון שהאנשים
 והנשים יבואו א"כ ממילא לא ישתאו
 את הטף בנתיבם וא"כ למה הולך ללוותם
 ע"ז חלל ליתן שכר למביאיהם, וקלה
 אינו מדויק לשון למה "באים" (וע"ש
 בברש"א ובר"ף ד"ג ע"ז) וגם לפ"ד
 הר"מ דעבדים פטורים מהקבל, א"כ
 ישאירו ע"י העבדים, אך תמן אצרי לית
 הימנוהא בעבדים ככ"מ פ"ז ב' :
והנה המפרשים הקשו דהא דקדושין
 ל"ד א' ומה טפלים חייבים נשים
 לא כ"ש והרי אין חיוב כלל להביא את
 הטף רק כדי לשל"מ וא"כ מה ק"ו הוא
 לנשים מטפלים דבדידהו ל"ש ליתן שכר :
ובאמת היה נראה לדברי הר"מ ז"ל
 בהלכה ו' שכתב גם מי
 שאינו שומע מחויב לבא לשמוע [וכוונתו
 מי שאינו מבין לשון הקודש, וכמש"ל
 דאפילו בלועזות, ואש"ק הלח"מ] והטעם
 כדי שיכנס יראת ה' בלבו ועיין רמב"ן
 ע"ה, א"כ ה"ל דבאמת החיוב בזה גם
 על הטף מלד עומם ולא משום לתת
 שכר בשביל הבאחם, ואל תחמה ע"ז
 דלא מצינו מצות חינוך מן החורה
 דהא כה"ג הוא גם בלימוד החורה
 דכתיב ולמדחם אותם את בניכם ומשיכול
 לדבר"ה"כ חייב ללמדו וכסוכה מ"ב א'

ויו"ד סימן רמ"ה, ובע"כ דעיקר הדת
 שאני, א"כ גם מצות הקבל י"ל כן גזר
 חכמתו ית"ש וכמש"ל החינוך שהוא עמוד
 חזק וכבוד גדול בדת. שפיר י"ל דה"ל
 החיוב להביא הטף לשמוע כמו הנשים
 לעלמן, ודייקי קראי הכי למען ישמעו ולמען
 ילמדו ויראו את ה' א"ל, למען ישמעו קאי
 על הטף שלפנינו ולמען ילמדו על האנשים
 או גם על הנשים לכל מר כדאית ליה :
והנה עיקר סק"ו א"ס טפלים חייבים
 נשים לא כ"ש, תמוס וכי לא
 מצינו דוגמתו והרי בטומאת כהנים כפי
 בני אהרן ולא בנות אהרן (יבמות פ"ד ב')
 ואלו קטנים מוזהרים גדולים עליהם
 כמש"ס ק"ד א' אף שקטנים פטורים
 מכל המצות ונשים פטורות שם גם
 בגדלותם מ"מ כך גזר חכמתו הטליונה
 ית"ש, ומי בא בסוד ה' לידע טעמי
 המצות וכוונת שם גם הכא נימא דגוס"כ
 הוא לחייבנו על הקטנים ולפטור הנשים.
 ודוחק לחלק בין מ"ע לל"ח. אך י"ל דלפ"מ
 דיליף מואמר ואמרת אה"ג שי"ל דלאו
 ר"ע ס"ל כלל דרשא זו דהא במ"ר ר"פ
 אמר ובאיהי רבס נדרש לפומאת מת
 מצוה, ועוד דרשי טובא ועיין נזיר מ"ג
 א' דרשא אחרת ע"ז. א"כ לא רחוקה
 לומר דה"ל הני תנאי לס"ל דמו"ג עכ"ק
 בכה"ג דנשים פטורות לגמרי וא"כ שפיר
 יליף הק"ו מה טפלים כו' להך מ"ד. ולפ"ז
 י"ל דלאו ר"ע ס"ל דרשא דראב"ע לתת
 שכר למביאיהם חלל שאלו חייבים עליהם
 מעטם המצוה :

ויתכן דאם נפרש ללמוד גם לנשים אז
 יל"פ לשמוע לטף דבתריה ורק
 דראב"ע לשיטתיה שהקדים נשים לשמוע
 הוא שמכריה מטף לחשל"מ משא"כ לב"ע
 ולסוגיא דקדושין דיליף סק"ו מטפלים לנשים
 ויל"פ דהך לשמוע לנשים וטף קאי. וקלה
 ה"ל דהא תלוי בפלוגתא ר"כ ורבא בבכורות
 כ"ו ב' אי קאי דקמא אדקמא ע"ש וכמש"ס
 בחי' בס"ד שהרבתי רעים לסוגיא כוז אכ"ע
 וכו"ל הוא ממש כדחכם והא בכה תלוי :

ועיין

ממגילה אף דנשים חייבות ועיין ב"י סי' חרפ"ט ובספר כו"פ סי' א' ויעיין בב"ק מ"ה א' ז"ח ב' במאי דפליגי שם חכמים ור"ע אם דין דינו של שור שלא בפניו משום היקשא דכמס"ב כך מה"ש, דלאידך מ"ד שור לאו בר טעונתא הוא, מבואר הדבר דתנאי פליגי בדיא בכס"ג ור"ע ליישב לפי הסלכה לדין. ובעניוהי כ"א דדברי ראב"ע שאמר לתת שכר למביאייהם הוא רק דרך אגדה ולא לקבוע סלכה שאמרו כבר אין למדין מאגדה ואולי לחומרא שאני. או מדדייק סירושלמי מזה דלא כבן עזאי מכלל דלסלכה אחרה. וגם מדברי ר' יהושע שאמר מרגלית טובה ס"ב וכו' משמע דלסלכה קאמר ור"ע:

זכר אשר בשערין. להראב"ע הוא גר תושב ואולי סובר לאחרים בע"ז ס"ד ב' ואיזהו ג"ח כל שקיבל עליו לקיים מצוה האמורה בתורה חוץ מאיסור נבילות. ויעיין חוספות ב"מ קי"א ב' ויבמות מ"ח ב' ור"ע:

וזכורני שנש"ת שאל ומשיב מהד"ק סכ"א פלפל בדברי הראב"ע ליישב קו' סע"א דגר ח"ל קרקע ודבריו נשגבים ממני דגר תושב ודאי דאין נים קרקע בא"י משום לאו דלא סמכר הארץ ללמיתוס להרמב"ן ז"ל ומשום חנ"י בקרקע ורק לענין מח"ח הוא שמונת ליתן לג"ת ויש"י ר"מ פ"י מע"ז (ואכן לא קי"ל בדברי אחרים שזכרנו רק כחכמים שק"ע שבע מצות וסיקר בקושיא דהא ח"ל קרקע כבר בארנו בענינותו במק"א בס"ד, דכל הספור אינו רק שאינו מחויב לעלות לירושלים אבל כל שכנר הוא בירושלים גם כשאין לו קרקע כבר הוא מחייב בשבחו בירושל"י.

ובזה א"ש דברי הסוספות פסחים ב' ב' דריב"ב ל"ה לו קרקע ומס"פ ס"ה פטור מפסח, וחמשה עדיין דמ"מ במצות שמחה היה חייב גם כשא"ל קרקע די"ל שבע"פ לבד לא בא לירושלים ולמחרתו בזמן חיוב השמחה ס"ה כבר

בספר אור החיים עכ"ה שכתב דמס"ע כחז ב"פ למען ילמדו ולמען ישמעו לסודות ילמדו לאנשים לבד וישמעו לשמיעה, ולכן ארז"ל האנשים לשמוע והנשים ללמוד ולא להיפוך ולמיעוט ידיעתו ל"י מקום מאמר הספוד ס"ה מכל מה שזכרנו בעז"ה. ומש"ש לפרש במס"כ ובמס"ס אשר ל"י שזכו נגד הסף ס"ה ס"ה דברי הרמב"ן ז"ל במקומו, ומדברי קדשו ללמוד שלפי פשוטן של כחוצים הסף הם הראויים כבר לחינוך, ורק לפ"ד חו"ל ליתן שכר למביאייה משמע דגם קטנים שלא באו ל"ה אלו חייבים להביאם ובספר מנ"ח נספיק אם יונקי שדים דוקא או גם כשלא כלו להם חדשיהם כו'. ואולי עני נפלאתי מאד איך יתכן להביא רבבות ילדים מכל המון ישראל מכל מקומות פזורים בעזרה וכו' לועקים וזוכים וכומים ס"ה ואומינתיים ומיישמור אותם מנקיותם וביחוד במקום המקדש ובמעמד כקדוש והנפלא כזה בפני מלך וכל הגוי כולו איך אפשר להשקיע סערם אלפים ורבבות עוללים ויונקים בכל משך קריאת הפרשיות עם הדרכות אם לא שלא היה גם נגלה ונפלא על כל זה, ואם כי עיין בפ"י זכינו לראות במקדש ס' בכל יום נסים ונפלאות אבל כבר נודע מדבריו שלא סמכר חוס"ק לכתחלה ללוות בדרך גם. עיין בח"א כרש"א חגיגה שלא הביא ד' הרמב"ן בפ' התורה:

וירש ושוטה. יעויין בספר מנ"ח מש"כ דמחויבים אבותיהם להביאם ואף גדולים כג"ג פטורי מ"מ בהקבל שהבאת הסף כדי לשל"מ גם חו"ש בכלל, ומזה ילא ליישב קו' סע"א דאיך משכח"ל קטן חייב בהקבל כיון דמראי' יליף בג"ש א"כ הרי כל מי שח"ל קרקע פטור מראיה, די"ל דכיון דהפעם בכלל שונה הוא מבדאייה לא משגחיק על כג"ש וגם מי שאין לו קרקע חייב בהקבל, וע"ש חוס' ר"ס כ"ז ב' ופנ"י ריש קידושין, ועיין

ואולם יש לפרש עפ"ד המ"א שבה' לל"ק
לממלא דפסור מראיה ח"ל דא"ל לבא מפני
פומאסו והי' דל"ק בשמקריבן ק"ל בפומאס
ח"כ בכה"ג סוחר לבא קמ"ל דלא . וא"י
גוה"כ הוא גם בטמא וממילא ישתנה
הדין גם בערל אך יש לדחות מכ"ע וכמ"ש
בדרושים בארוכה בס"ד :

י חציו ב"ח. חליא בפ"י סר"מ שפירש
כמשנה ראשונה והעלה המנ"ח
דחב"ח חייב משום דעומד לשחרר ורק
דבראיה שאני משום חובע"ז משא"כ בהקסל
אבל ח"ש וחב"ח י"ל דפטורה משום דאין
כופין לשחררה וסרי עבדים פטורים שי"ל
אדון אחר עש"ב . ולעד"נ לפמש"כ סר"מ
דעבדים פטורים מדכחז בבא כל ישראל
דא"כ לריך כולו ישראל וחב"ח נמי לאו
כולו ישראל הוא עיין סנהדרין פ"ז א'
דממעט להדיא חב"ח מ"ש ישראל וממילא גם
ח"ש וחב"ח כן דלא חמירי נשים מאנשים
וגם איננו בכלל כל ישראל כן :

יא בעל הסורים בפרפראוסיו כחז בבא
כל ישראל מלא ו' שש באים
כהנים וזקנים ואנשים ונשים ספק וגרד
אשר בשעריך . ולא ידעסי לכוונס מ"ע
דוקא אלו ואם מפני שהם חברים כן בפרשם
מה חידש בזה :

ורפ"ז בחיוב סהקל שהוא בחג הסוכות
ולא מקודם . וסרי כבר נחייב
כ"א מ"שאל במלות שמחת יו"ט הראשון
לבא לירושלים ח"כ ממילא מחייב בהקסל
גם כשאין לו קרקע ח"כ לעג"ד . אך בזה
דריב"ב לא משמע כדבריו בגמ' שם . וי"ל
באור"א חכ"מ :

ח טמא . פטור מפני שא"ר לבא וכו'
בבא כי"ם לראות כ"כ סר"מ
ז"ל והמנ"ח כחז דין חדש דלכאורכ ל"ה
לריך לזה לפ"מ שכלל דכל הפטור
מראיה פטור מהקסל או לפי שטיקר הסעס
משום שארל"ב . ח"כ י"ל בטבו"י וסמא
מה שמוחרים לבא בעזרה נשים ס"ה ראוי
לביאח הקסל ממילא חייב אף שפטור
מראיה דשם ה"ט בעזרה ישראל ושפתי .
פ"ס עוד שי"ל דכיון דמדברין אסור א"ר
לביאח מקרי . אבל מ"מ במחוי"כ ודאי י"ל
דחייב בהקסל אף שמראיה פטור ולדבריו
ס"ל לסר"מ ז"ל לפרוט כל הפטור מראיה
פטור מהקסל חוץ ממחוי"כ . ואולי משום
שאינו מפורש להדיא כן כדרך סר"מ ז"ל :

ט ערל חייב . פ"ס במנ"ח שכתב גם
זה חלוי בטעם הדבר שטמא
פטור מראיה דאסור לבא . ח"כ בערל
שיכול לבא לפ"י ס"ה חייב בהקסל וד"כ.

לשפסות חין לנו מה"ת מה לקרות בהקסל
ורק הלמ"מ דיניי אותם ספרשיות שזכרו
במשנה ובחוספסא . והמלך לריך לכסוב לו
לשמו כל הס"ת כולה אבל לאחרים ס"ל
דנקראת משנה חורה מפני הקריאה שקורין
אותה בהקסל וכו"ל שו"ת מל' ושננח' ועמ"ש
הרשב"ם ז"ל . וא"כ אין המלך כוסב כן
משנה חורה בלבד . וגראה לפ"ז דלאחרים
ז"ל א' משחי אלה , או שיהי קורא כל
הספר דברים בלי שום דילוג כד' המשנה
וכמו כתיבת הספר שהוא בתומו או לסיפוך
אם קבלה בידו לדג בקריאה הכי נמי

א מה ה"ס קורא . כבר מובאר שבמשנה
חורה ה"ס קורא מחללת אס"ד
עד שמע וכו' . והנה מן החורה לית כלל
מה יקרא . ואולי מדכחז החורה הזאת
משמע במשנה חורה הוא מדבר . וכמו
השירא הזאת ונע"ק . ויעוין ברש"י במשנה
מייחיי דברי הספרי שאותה קריאה ע"י
המלך היתה וכו' . נ"ל דגם בדברי הספרי
כמו שהוא בספרי זוטא שכתביו הילקוט
אחרים ואחרים משנה החורה כותב שכן
אין קורין בהקסל אלא מ"ח בלבד וגאמר
לפ"י שלח"ק דא' משנה חורה ע"ש שפחידס

בכתיבתו אך נראה יותר כסדרה הראשונה :
והנה רש"י והר"מ וסייעתו חלוקים

באיכות הקריאה הזכרת במשנה ותוספתא לרש"י ז"ל אחר פ' כי תכלה לעשר מדלג עד ברכות וקללות ושזב חוזר למפרע לפ' המלך ומסיים בה ולהר"מ והבאים אחריה גומר מפ' כי תכלה לעשר עד סוף הקללות ופוסק. ומפ' המלך לא זכרו מאומה ופיין תו"ס ולח"מ ולכאורה הג'ל דמשום דלא פסיקא להו לקרות לעולם פ' המלך ש"ל דדוקא כשהיה מלך בישראל הוא שהיה קורא גם פ' המלך. אבל בימי שפוט השופטים או שמפני הכה אחרת לא היה המלך בעצמו קורא. י"ל שהיה מדלג לגמרי וא"ש לרש"י שמה"ט היחה מאוחרת לכולן. אך לפתש"ל בס"ד בפ"א אות א' ליישב קושית המאירי על רש"י ז"ל דמה שב' דאין למלך מתורגמן היינו לפ' קריאת המלך אבל לעולם היה קורא אחר ג"כ א"כ נסתרו דבריו אלה : וג"ל ראייה לרש"י דהיה מסיים בפרשת המלך מדברי רז"ל המובא בליקוט

מלכים שלכן נחרד יאשיהו המלך על הס"ס שמאל חלקיכו במקדש לפי שמאל מגוללת בפסוק יולך אותך והא מלךך וגו'. ומה כל החרדה הזאת והלא י"ל שנשאר כן גלול מאז קראו בחורה פ' הקהל בשמטה שלפניה ורש"י לשיטתיה בב"ב י"ד ב' ד"ה ספר עזרה שכתבו משה ובה היו קורים בעזרה פרשת המלך בהקסל. א"כ הרי נסתמה הקריאה בקללות. א"ו דהיה מסיים אח"כ בפ' המלך וא"כ או שנמאלה מגוללת בדרך גם לפורעניות ר"ל. או שבשגנה עשו אז שלא כהלכה ולא סיימו בפ' המלך לאות שלא יהיה עוד מלך בישראל. ולכן יפה חרדו לראות פרשה זו מגולל לפניכם בהמלאו. ומיכו יש לדחות דשא כחז רש"י שם דכ"ג נמי היה קורא בה א"כ ה"ל להיות מגוללת בקריאת הכס"ג ביו"כ שלפניו ולא בהשמטה שלפני כמה שנים וא"כ אין ראייה לה. א"כ נראה דרש"י ז"ל דויר לרפור הרה

המלך בהקסל וכס"ג ביו"כ ולא כחז להיפוך דשא כס"ג כל שנה היה קורא. אלא דס"ל לרש"י דקריאת הכס"ג אינו מן החורה רק מדרכן ע"כ נקט קריאת הקהל שהיה גם בבית הראשון וכס"ג בבית שני. וא"כ ל"ה קריאת כס"ג בימי יאשיהו עדיין. וא"ש רש"י ז"ל לשיטתיה כפתור ופרח ת"ל אך להר"מ ז"ל שלא כ' פרשת המלך א"ש בפשיטות אלא דנראה ברור שחזר בדברים דשא משנה שלימה שנינו כן באגריפס המלך, וע' בחוספתא שמבואר שם דלת"ק קורא מחללת אלה הדברים עד שמת, והא"ש כ"ה לעשר [והיינו בודאי ע"י דילוג כדסק במחני'] ורבי אומר לא היה לריך להחליל מחללת אלה הדברים אלא שמת והיה אם שמוע כי תכלה לעשר ופרשת המלך עד שגומר את כולה. ומשנתנו נכללת מדברי הס"ק ודברי רבי ודוק לא הולך לפרש כיון דמסיים שגומר את כולה מספקא לן אם עד סוף ביו"כ או כל הספר קאמר. ואולי חסר שם כמו שגם בסופא נראה חסר עיין שם :

ב בענין הברכות. לא ביאר הר"מ ז"ל שבסוף הברכות היה מסיים ברוך אחה ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם וכמבואר במעניות פ"ד. וכבר העיר הגאון מנחת חינוך בזה שהר"מ סמך על מ"ש פ"ד מחעניות ע"ס :

ג מחפיקא לן אם גם באלו הברכות היה כורע במחלה ובסוף כל ברכה וברכה לבר קפרא או כולם בכריעה לריב"ל כמו בחפלות העמידה שבכ"י בברכות ל"ד א' ב' [וכן י"ס בשל כהן גדול ביו"כ] ויל"ח דנחפלק המיוחדת שאני :

ד הר"מ ז"ל כ' שגם הברכות היו בלס"ק כמו הקריאה ולא מלאו מ"כ מקור לזה עיין במים חיים להפ"ח ז"ל, ואולי ב"ד תח"ל. הוא כן שאינו בדין שהקריאה הקדושה במקום המקודש לעם וההנהגה דמיוחדת קדוש וביום מקודש יסיכ

מבואר ע"פ חורב שבע"פ וא"ש ל' למען
ילמדו ולמען ישמעו וא"ש מש"א נשים
לשמוע ולא ללמוד ודוק. ואולי זכו כוונת
התוספתא סומה דמסיים ודרשות נדרשות בה
וגו' עד סוף וע"ש בפי' מנחה זכורי' וז"ע :
ו בספר יראים כתב מחלת אלס
הדברים עד שמגיע לפרשת
שמע וסיכא חס שמוע עשר תעשר כ"ח
לעשר ופרשת המלך עד שהוא גומר כל
הפרשה ונראה פשוט שחסר בדבריו מלות
ומדלג עד כמוכן. ואח"כ ל"ל חוזר למפרע
לקרות פרשת המלך. ואמנם מש"כ גומר
כל הפרשה אולי הכונה כל פ' שופטים
או פרשת המלך לבד קאמר. אבל זה
פשוט הוא : ועמש"ל סוף אות א'. ואולי
ל"ל גם בתוספתא כנראה. אך מברכות
וקללות לא הזכיר כלל והסמ"ג כ' ב"ק
אבל מפ' המלך לא כתב כלל :

בלשון הקודש והברכות לזה יסיה בלשון
חול. לכאורה י"ל שיה מנך מחלכ
אקבול על קריאת פרשת הקהל וכיוצא בזה
או לקרוא לבד ברטת התורה כדרך
שמברך כל יחיד בבית הכנסת ואפשר
שהיה די בברכת החורב הקבועות לבד
וגם השומעים לא ברכו ברכה כזו והם
היו יולאים בברכתו אף שחלוקים הם זה
לקרוא ואלו לשמוע. ואולי גדול השומעים
הוליא כל העם בברכה מיוחדת להם לבד :
[בזכרון בעיני דעל מלות ראיה היו מברכים
ב"א כל הבא לעזרה קודם שנכנס וז"ע
ובמקרא' בכל כי"ב בס"ד] :

ה נראה לי לפי' הרשב"ם שמפ' משנה
התורה שבפ' המלך פתחגן
אורייתא והוא מל' ושנתיים וכו' מפני
קריאת הפרשיות כעת הסקל וכמש"ל
בס"ד. אפשר שהיה מבאר התורה בפירוט

למקדש

פרק ג שאלת אחמי

זכר

ומאפיסת הפנאי ל"ע על כל דבריו שם :
וע' רש"יר"ה ה' שכ' דבי"טל"ז קרא שחיבו
לראות בעזרה ביום משמ' דא"ל בלילה ואפשר
דר"ל להקריב קרבן ראיה שרריך לעמוד על
הקרבן כהעניית כו' וסוטה ח', והא לריך
להקריב גם קרבן חגיגה ושמחה ולע"ק.
ועיין חוס' שם ובכ"מ :

ב מספקר באזהר זמן היה חס תיקף
בבוקר יום חוס"מ או
לאחר הקרבן חמיד השחר שהיה קודם
לו משום חדיר ומקודש, ואולי גם אחר
המוספים. או גם אחר כל גמר עבודות
היום כולם אחר שהושלמו כל הקרבנות
גם נו"ג כדי שיהיו כל הכהנים והעם
פנוים לשמוע, והכי מסתברא :

ג מיבעיא לי מי שלא קיים מצות
ראיה באותו חג עדיין
אם הוא מקיים בביתו לשמוע פ' הסקל
ומקריב הוא את עולתו ע"י ביאה זו או
שאין עושין מצות חבילות חבילות ולריך
ביאה מיוחדת לראיה ואחרת להסקל.
ואם נאמר דזמן הסקל מן התורה הוא

א שנינו במולאי יו"ט כו' יעוש"ב ,
ומסתפקא חס גם בלילה
היה זמן הקריאה דהא ל"כ בבאן יום
שנמעט לילה, או י"ל מדכתיב בבוא כל
ישראל לראות לריך זמן ראיה שהיה ביום
כדמעטין בלילות מדכתיב וראיתם אותו
ז' ע' מנחות מ"ג א' ח' ב'. ובמ"ק ח' א'.
וכ"מ אלא ש"ל דגם במלות ראיה אפשר
היו יולאים גם בלילה מדכתיב לראות
והוא להסתרות לפני כש"ת וסרי"
לפניו ית' לילה כיום כחשכה כאורה :
ואמנם י"ל לפי הדרש בשם שבה לראות
כך בא ליראות. א"כ דרשינן נמי קרא
ליראות ג"כ א"כ י"ל דאין יולאין בראיה בלילה
אבל בהסקל דכתיב לראות בלילה אפשר דגם
בלילה יולאים אף דכיון דגמר ראיה ראיה
א"א בהסקל באו"א מבראיה וא"י בלילה :
וע' ר"ה ז' ב'. וסרי רגלים דלא חייל
מאורסת וקחשיב ומשני כיון דלריך
לאחיו מטיקרא מחיב וקאי. וע"ש ברש"י
דלמיחל ב"ם מאורסת נמי חייל שו"מ בס"מ"ח
במלות ראיה שכ' בפשיטות שיואלין בלילה

ביום השני של החג נראה ודאי לדרך
 ביאה מיוחדת לה. והוא עפ"ד סר"מ
 ז' פ"א מחגיגה שכתב דעיקר מצות ר"פ
 הוא ביו"ט ראשון של חג. וא"ת הוא
 פושט. ונ"ל שמקורו סבור מסוגיא דין
 דכסיב בבוא כל ישראל לראות באתחלתא
 דמועד. וסיימו כשכבר קיימו מצות ראייה
 ביום ראשון שלפניו וקיימו כולם מצות
 הבאת עו"ר. אז למחרתו כשכולם פנוים
 שהקריבו ביום הראשון עו"ר ושלמי חגיגה
 ושמחה שנאכלים לב' ימים ולילה אחד.
 ואז א"ל להקריב ביום הקהל כמש"כ בחוס'
 פסחים ע"א ח'. ע"כ אז עליהם לבא
 למקדש ה' לשמוע פ' להקהל:

אמנם לרש"י ז"ל בסוגיין המלוא ביום
 הראשון של חג. וא"כ י"ל
 דא"כ שמקיימין מצות הראייה בביאתם
 להקהל והקדמות יקריבו אח"כ. ויהיה
 זה בין שני סמידיים וז"ע ולחוס' מן הסורה
 היא ביום השני:

ונ"ל שיש חסלותין כל ימות החג אם
 לא קראו ביום השני. ואולי אף
 בשמע"ל דהיינו דכתיב נחג סוכות מ"מ
 גם הוא בכלל כמבואר בסוגיין. ומ"מ
 אהני בבוא כל ישראל לראות ולכחול
 דבזמן חיוב הראייה הוא מצות להקדימו.
 אבל מכיון שאם לא ראה פנים ביו"ט
 הראשון משלים גם ביו"ט האחרון כחגיגה
 פ' ח'. א"כ גם אז עדיין זמן ראייה היא.
 ולכן גם זמן ההקהל גם אז בדיעבד.
 ואולי דמ"מ לא קרינן ביה בבוא כל ישראל
 לראות על שם דיעבד [ודו"ל כל גם מקלח
 משמע אחד מ"ד פ' בכורות ג' ח'. ובכ"מ
 דאיו עינן לכאן] וע' פ"א והובא גם
 בס' מנ"ח דעד האי הרגל המלוא:

ואפשר דמס"פ בין במשנחנו במולאי
 ביום שני של החג נראה ודאי לדרך
 ביאה מיוחדת לה. והוא עפ"ד סר"מ
 ז' פ"א מחגיגה שכתב דעיקר מצות ר"פ
 הוא ביו"ט ראשון של חג. וא"ת הוא
 פושט. ונ"ל שמקורו סבור מסוגיא דין
 דכסיב בבוא כל ישראל לראות באתחלתא
 דמועד. וסיימו כשכבר קיימו מצות ראייה
 ביום ראשון שלפניו וקיימו כולם מצות
 הבאת עו"ר. אז למחרתו כשכולם פנוים
 שהקריבו ביום הראשון עו"ר ושלמי חגיגה
 ושמחה שנאכלים לב' ימים ולילה אחד.
 ואז א"ל להקריב ביום הקהל כמש"כ בחוס'
 פסחים ע"א ח'. ע"כ אז עליהם לבא
 למקדש ה' לשמוע פ' להקהל:

למקדש

פרק ד

זכר

א תנינן שבעה נשים הן קורא.
 ולכאורה ה"ל דגם בעצרה
 ישראל ה"ל מותר לקרוא. ואף שלא

הורשה לנשים לבא שם כמש"כ רש"י קדושין
 כ"ב ב'. ומבואר קן להדיא בירושלמי
 ספ"ה דמע"ש, ול"ק קושיא חוס' עליו.

מ"מ י"ל דס"ל כמו לעמוד על קרבנותיו
שמואל לסם לכהחלה כמ"ש בסופה ח' א'.
וע"ש בחוס' קדושין. וכ"מ מלשון הכחוש
בבוא כל ישראל ללחות דמ' בזמן ובמקום
שמקיימים מלוא הראיה שהיא בעזרה
כמס"כ סר"מ פ"א מחגיגה. והוא חלמוד
ערוך בירושלמי פ"א דר"ה [מדכחיב קרא
ובחא שמח וס"ש למעט פמחא שא"ר לביחא
ע"ש ומש"ש בחי' בס"ד]:

ובס' מנ"ח רז"ל שגם בירושלים היו
מקיימין רק שקבעו בבסמ"ק
וממילא דוכרחו לאחר מפני הבימה שלא
לדחוק אם העזרה. ובעניותי כ"ל דבמקום
מלוא ראה הוא מלוא הסקל. וע"כ
סמוכה ע"כ לעזרת ישראל משא"כ בחוכי
ירושלים דל"ש כלל ע"ז בבוא ללחות. ודו"ל
דרך לזמן ראה קאמר ולריך עיון. וחו
דלמפ יאחרו מפ"א מלוא הסקל גם יום
אחד. יקרא כשחל בשבת בהר הבינה
עכ"פ שהוא מקום כר נרחב עד שבהזיק
גם אוכלוסי אנשים של ש"ר ברכות ג"ס
א'. וגם היה מקורה כמס"א בירושלמי
חגיגה פ"ב. משא"כ בבסמ"ק כמס"א
במדות פ"ג דבדלי יוחר טוב במקום
מקורה מפני הגשמים אף שהיה סימן
קללה בחג מ"מ למיחש מיבטי. א"ו
דעיקר מקומו בבסמ"ק במקום המקודש
מכל. וז"ל שקבעו חז"ל לקרוא בע"כ
מפני כבוד המלך כדי שיקרא מיושב.
דכבודו גדול הרבה. וראו רז"ל מפ"א
לקבוע מקום הקריאה מעט בשינוי מכפי
הנראה בחורה שהוא במקום הראיה
בעזרת ישראל משום כבודו שהרי כבודו
מכריע נגד כבוד כל ישראל. דהא קי"ל
כמגילה כ"א א'. דאין קורין בחורה
כלצור מיושב מפני כבוד הלצור. ואילו
המלך קרא מיושב. וכבודו ואימתו חובה
גדולה ויתירה על כל ישראל וכמו שהחמירו
ז"ל במקומות רבות [ע' זכחים ק"ב א'.
ובשם"ר וביותר במכילתא פ' בא]
ועיון מש"ל פ"א אות א' בס"ד בשם
הפארי. וי"ל דהס"ג בזמן שהיו מלכי ב"ד

לישראל והם קראו. או בזמן של"ס כלל
מלך לישראל וסגדול שבישראל קרא. ואז
ל"ה כבודו מכריע כבוד הלצור. וי"ל
שהס"ג בעזרת ישראל היה קורא: ונשים
מוחרות לבא שם כמו ללרכי קרבנותיו
ובסופה וזיכר וכ"כ חוס' קדושין שם:
והמאירי כ' שבע"ג היה קורא שאלמלא
כן לא היה אגריפס יושב
שהרי אין ישיבה בעזרה. ודבריו א"מ
קצת דהא בלחמ מחל על כבודו ועמד:

ב והנה בירושלמי מגילה נחלקו אמוראי
בטעם דחוי הסקהל למואל
יו"ע אם מפני הבימה שא"א ביו"ע או
משום לא חטע לך אשרה כל ע"ז. או מפני
החקירות והחוללות. או משום שלא
לדחוק את העזרה:

ונראה דלמ"ד משום ל"ח כל ע"ז ס"ל
דגם בשר הבית אסור וכד'
ראב"י בסמ"ד כ"ט ב'. וא"כ גם בע"כ
אסור. ואיך אמוראי ס"ל דאין איסור
רק אלל מזהב פ' ממע שלכל היתר הוא
גם עזרת ישראל ולא בע"כ וע"כ סולך
לע"א ואפשר דאידך מ"ד נמי ס"ל דאין
האיסור רק בעזרה כהנים ורק דכ"ל
דמלך הדין שם היה גם הקריאה
וכדברינו. [ויותר נראה דאין אמוראי
ס"ל דהלאו הוא רק כשבונו בנין לקביעות
ולא לאקראי לזמן קצר וא"ש כך דערכין
ג' ב'. דס"ד שיעשו כהנים סוכות
בעזרה. ויעוין ילקוט ע"פ לא חטע בשם
הספרי זוטא דמרבה גם סוכות. וכייו
לכהנים לאכילה לחס"פ. וע"ש בספרי.
ואכ"מ]:

ג ועי' חוס' מה שהקשו על רש"י מ"ל
כלל לבימה מס"ח. ובאמת גם
עליהם חסוב קושיא ז'. וע' בפנים יפות
פ' ויך מש"כ ליישב. ולולי שאיני כדאי
נגד רבותיו ז"ל. ס"א דהס"ג שהיה מן
התורה והלימוד לזה הוא מדכחיב למען
ישמעו מכלל דכל הבאים לריכים לשמוע.
וא"א להשמיע לכל העם אם לא שיעמוד

פרק ד

למקדש

וכהנים היו עומדים בעזרה שלשם
וישראלים בשלשם וגשים בשלשן. ושמעך
באמלע משוך מן הכר פניו כלפי כל העם
וממילא היה הכל על מקומו בא' כדת
ובסלכא .

ו דברי המאירי מגילה ה' א'. שבי' בטעם הירושלמי שלא לדחוק את העזרה שגם אח"ז לא היה העזרה מחזיקים אלא בדרך גם ודבריו אמתים מהא"ד דפסחים ס"ד ב'. דהפסח נשחט בשלש כחות ונעלו או ננעלו דלחות העזרה וע"ש בגמ' מעובדא דפסח מעוכין ואף כי הסקל היה בעזרת נשים שסיחב ג"כ כגודל עזרת ישראל מ"ע כרי היו רבים מאד מהפטורים בפסח עם סף וגרים . וכולם ביחד . א"כ ודאי שהיה בדרך גם נפלא מאד . ואס"ד כדברי המג"ח דגם שלא בבסמ"ק מתקיימת המלכות למה יחקנו חכמים בעזרה דוקא ולסמוך על הסם . ומכ"ש לרבא דאין סומכין על הסם . ועי' ירושלמי פ"ק דיומא . א"ו דדוקא בעזרה :

במקום גבוה מכולם וכמבואר בחוספתאא מכמה פסוקים שמוצאים שמה [וקלח חמור] לי שלא הוצא מקרא מפורש ביאשיכו המלך במלכים ב' כ"ג ג' ויעמוד המלך על העמוד ויכרות את הכרית וגו' וידע"י ב' ס"פ ל"ד ויעמוד המלך על עמדו וגו' . וכל שפירש"י עה"ת פי"א חסר מלת "באזניהם" אחר מלת הדברים . והוא ליון על החורב שכ' באזניהם , שפיר לקרות על הבימה למען ישמעו כל העם וכמו שהריבס אונקלוס ג"כ ע"ז . וחסמעניון" וא"ל להשמיע לכל השומעים בלא בימה . וזש"כ במס' סוטה וזו"ו אין המשך לדברי רש"י שם :

ד ונ"ל עוד ממה שלא נזכר שהיה שם חיקון גדול כמו בשמחת בית השואבה סוכה פ"ה (כ"א ב'). [מלבד ש"ל שכיון שהיה ביום שאני] י"ל שהמלך היה יושב על הבימה באמלע העם במקום שהיה מסתיימת עזרת ישראל ומתחלת ע"כ

זכר.

פרק ה

למקדש

עזרת נשים וכו' משמע מלשוננו שהיה מחוקקת כבר מעיו"ט ורק שבעזרה קובעים אותה ביו"ט . ונ"ל דלול לשיטתיה שכתב דאין דוחה יו"ט מפני התקיעות וכתחנות ולא כתב משום הבימה . דכיון שהיתה מתוקנת כבר מעיו"ט א"כ אינם בוים כלל ביו"ט ורק ההבאה שאסור בודאי להעתיק בימה גדולה כזאת ממקומה משום עובדין דחול ע' ספ"ק דביצה י"ד ב'. י"ל דאין שנות במקדש . ע"כ כתב משום התקיעות :

ו חוס' שהקשו הדבר על רש"י ז"ל . ונראה לשיטתייהו אול בעירובין ק"ג ב'. ע"ש בחוד"ה וסעליון . דרש"י ס"ל דבנין גמור גם בכלים יש בשבת . ולחוס' הוא רק משום שנות :

ג כתב סר"מ והמלך עולה ויושב עליה והמניין כתב הולך ויושב עליה .

א איך נתקבלו כולם במקום המקדש . מבואר בחוספתאא הכהנים היו חוקעין בחולרות כו' . ובספרי פ' בהעלותך לפי ג' הילקוט שם גם בעלי מומין כשרים לזה ופשוט הוא שהרי התקיעות היו בכל ירושלים ואיזה עבודה היא חוץ למקדש שיפסלו בעל מום לזה . ובודאי גם זרים היו כשרים לזה ורק שם החזיקו במלכות ו לחשיבהם . והם המהלכים במועדים ועל הקרבנות . [ומש"ש בספרי וזיוה"כ וזיובל . ר"ל ביוס"כ ביובל ולע"ק דהא גם כל יחיד חייב בתקיעה זו כמש"א בר"ה ס' א'. וא"כ ל"ל כהנים כלל ואכ"מ] וע"ש בחוספתאא סוטה וקלח חידוש שהר"מ והחנין לא כתבו דבר זה בביאור . ודע דבחוספתאא ל"ל אחר במקום אמרו : **ב** דר"מ כתב מביאים בימה גדולה כו' ומעמידים אותה באמלע

יְרוּשָׁלַיִם פ"ז דיומא מגו דאין אנשים חשובים
החורה מחכבדת וכו' קרוב לזה. ובסוכה
ט"ז ב'. ואכמ"ל):

ואפ"ש דס"ל להר"מ ז"ל דמאי דמשי
בגמ' על אגריפס מלכ שאני

אינו על קריאת הפרשיות. דמה מלכ
יש בקריאתם בעמידה יותר מבישיבם עד
שיבא המלך רשאי למחול על כבודו כנעלה
מכבוד כל הצבור. שכל עיקר קריאת
בס"ח מעומד בצבור הוא מפני כבוד הצבור
כמ"ש במגילה כ"א א'. אלא הקושיא על
הקבלה מעומד קאי. וא"ש:

ה בתוספתא מבואר ודרשות נדרשות
בה וכו' עד סוף.

ועיין במנחת כזורים מש"כ בזה ומש"ל
בפ"ב אזה ה' בס"ד ואולי ז"ל ודרכיות
מניפין בה עד סוף. ור"ל שהיו מפסיקין
בין פרשה לפרשה או להשחיק את העם.
עיין סוכה כ"א ב' ויומא ס"ח ב' כה"ג:

וגרסה לי שהיו עושים כבש שיעלה על
הנימה. ווי"נ שלחביבת המלכה הקדושה
והקורא האכזב והרצוי אל כל העם היו
מנשאים אותו עד על הנימה. וכן
הדור לו:

ד וקבלו כשהוא עומד ואם רצה יושב.
חמס קלח דזה לא מצינו
כן בקריאתו שהוא מפני כבוד הצבור.
אבל לקבל הספר חורה ודאי שגם המלך
היה מקבלו מעומד דהא לריך לעמוד
מפני הספר חורה כשהוא רואה כמלא
עיניו כדקיי"ל ולא מצינו קולא בכבוד
ספר חורה מפני כבוד מלך ישראל.
כן משמע מלשון המשנה דנקט באגריפוס
שקבל מעומד ללא לורך. ואולי כמו
שהחירו חכמינו ז"ל לקרוא דברים
שכתב בע"פ משום כבוד הצבור עיין
יומא ט' א'. ובחזו"ש שם כן החירו גם
כבוד החורה מפני כבוד המלך (ועיין